МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРИЙ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 43 (2564) | КІиранди, 28 май, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

„ХьажкІашка гІолла бода дулх, шура дукхагІа яккхара, тІаккха, халкъа вахара материальни хьал лакхдара никъ. ХьажкІаш караерзаяьчоа могаргда хьайбай боахам лакхбеш толамаш даха. Цу культура хьакъехьа консервативни позици лаьцар вахаро нувра чура аракхосса мег".

Н. С. ХРУЩЕВ

Цкъа лоаладеш— 850 тонн болат

ХАРЬКОВ, 26 май. (ТАСС) «Гипросталь» яхача института оттаьча проектни заданех яьча дунен тІа эггара а йоккхагІа йолча мартеновски пишко цкъа лоаладеш 850 тонн болат лоаладе йиш я. Цун шера 725 эзар тонн дика металл лоаладе низ ба. Агрегата технологически процессашта махулла автоматизаци ю.

ХІанз йолча 500 тонн металл лоаладеча мартеновски пишкашка цхьа тонн лоаладеш дІадодача доагорал 11 процент кІезигагІа доагори болх беча хана эша кхоалагІа дакъа кІезигагІа огнеупораши дІайохийт цу пишко.

Советски культура цІей

МОСКВА, 26 май. (ТАСС). 1961 шерарча Ленински преме лауреатий сий дола знакаши дипломаши дуккхача литератураи искусстваи деятелашта дІаялар дездеш дар тахан Йоккхача Кремлевски Двореца Георгиевски зале.

Укхаза гулбеннача общественноста викалаша, культура деятелаша керда таланташ чІоаггІа даькъал а йиийцар, хІаьта А. Прокофьева, М. Стельмаха, А. Твардовске, В. Пашенная, С. Рихтера, В. Ежова лакхера совгІаташ дахарах хоастабеш ловца а баьккхар.

Лауреаташ лакхера совгІаташца ловца боаккхаш хоастабир СССР культура министра Е. А. Фурцевас. Вай Даьхе кхы а тоаяра, социалистически культура лакхъяр дІахо йодача хана а цар творчески аьттув балар ловш ловца баьккхар цо.

Мински моторни

МИНСК, 26 май. (ТАСС). Минск города йистте хьалъеш латт укх семилетках белорусски керда хьалъючарех эггара а лоархІамегІа йола гІишло — Мински моторни завод.

Хьалха дукха ха йоаццаш хьу хиннача, хІанз хьалйогІаш латт дизельни корпус, хІаьта цунна уллув — складской корпусеи завода столовеи лаьдаш йохкаш я.

ГІишлошъерашеи монтажникашеи дош деннад парте XXII съезд хьаеллача ханага завода хьалхарча аргІагІа йола объект—дизельни корпус технологически оборудованена монтаж е дІаяла.

„Целина" яха автомобиль

МОСКВА, 26 май. (ТАСС) Селхан СССР-а халкъа боахама карагІдаьннарий Выставке наха гойта кхаьчай цхьаькха технически керда хІама а— «Целина» яха универсальни автомобиль. Дукха тайпа болх бергболаш кийчъяь из машин Целинни края къахьегамхошта хьаяьй автомобильни промышленноста Ерригсоюзни Іилма-тохкама института коллективо.

Кердача автомобилаца кхо бІаь килограммага кхоачаш тайп-тайпара мухь бахьа йиш я —шура, доакъар, химически удобрени. Эшащ моттиг хуле, кузовах тент йолл, тІаккха кхай тІа болх бу бригада е дешархой бига йиш я. ДІа-юха кхувла ремонт еш йола мастерской тІаоттаергйолаш атта кийчъе йиш я цун кузов.

Дика болх бергболаш я «Целина». Нийслу духьаленаш дика эшаю цо, цун йиъэ чарх ведущи я. БІаь километр никъ беча 8—10 литр бензин мара дезац цунна. Узлаши оригинальни конструкции дика тоаяь хиларах 700 килограмм мара еза яц из — «ГАЗ-69» яхача машинал шозза ейгІа. Ши саг чуховш йола цун кабина пластически массах яь я.

Цхьаькха а котало яьккхай!

Совнархоза промышленносто пхе бетта план кхоачашъяьй

ССКП XXII СЪЕЗДА СИЙНА

ССКП XXII-ча съезда яха майоаггІара накъа яха яхь а лаьца, Нохч-ГІалгІай совнархоза промышленни предприятей коллективаша цхьаькха а йоккха къахьегама котало яьккхай.

24 мая, ханал 7 ди хьалха йисте яьккхай производства ерригача объема а продукце керттера тайпаш арахецара а пхе бетта план.

ДІадахача шера цу хана хинначул 11 процент лакхъеннай промышленни производства объем. Къахьегама овсарле лакхъяра задани тІехкхоачашъяьй. Продукцега дІабода мах лохбеш баьча балха чотах алхха хьалхарча квартале планал совгІа кхо миллион сомал дукхагІа ахча кходаьд.

Съезда хьалха лоаттаеча яхье эггара доккхагІа хьокхамаш даьхад Нохч-ГІалгІайчен мехкдаьттахоша. Совнархозе эггара хьалха мехкдаьттеи гази яккха пхе бетта йоагІа план кхоачашйир цар, хІаьта мехкдаьтта чакхдоаккхача заводашка планал совгІа дуккха эзараш тоннаш «Іаьржа дошув» а дахьийтад. Планал совгІа мехкдаьтта даккха, аьнна тІаийца шера дола декхар шозза дукхагІа кхоачашдаьд.

Производственни заданеш лоархІам боллаш тІехкхоачашъяьй мехкдаьтта чакхдоаккхача, химически, машинаш еча, кхачан промышленноста предприятеша. ССКП XXII-гІа съезд хьаелла ди тІаккхоачаш планал совгІа продукци арахеца шоаш тІаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдеш я уж.

Цу гІулакха новкъостал дир керда техникеи дикагІа йола технологии юкъейоалаяро, предприятей балха технико-экономически хьокхамаш дикагІа даха гІертача болхлоша, инженераша, техникаша чІоагІагІа творчески дакъа лацаро.

Совнархоза промышленноста болхлошеи специалисташеи шоай берриганиз тІабохийт парте XXII-ча съезда къахьегама кердача коталонашца накъабахара, семилетка кхоалагІча шера план ханал хьалха кхоачашъяра.

5 БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Баха мабоаггІара парте XXII-ча съезда накъа баха шерра социалистически яхь а йоаржаяь, съезд хьаелла ди тІаккхоачаш планал совгІа 800 тонн доагор даккха декхар тІаийцад «Октябрьнефта» НПУ телемеханизированни промысла болхлой коллективо. Из декхар кхоачащеш тІагІертта къахьийгар промысла ерригача участкашкеи бригадашкеи. Мехкдаьттахоша доккхий производственни толамаш даьхад, ханал 5 ди хьалха кхоачашъяьй план, планал совгІа дуккха мехкдаьтта а доаккхаш. Съезд хьаелла ди тІаккхоачаш дерща аьнна шоаш тІаийца декхар хІанззе а кхоадаьд цар. Мехкдаьтта тоннага дІабода мах 5,1 процент лохбаьб, из бахьан долаш 34,8 эзар сома рузкъа кходаьд, къахьегама овсарле планал совгІа 4,3 процент лакхъяьй.

Промысла коллективо уж толамаш даьхад творчески къа а хьегаш, производства чурча торонех бокъонца пайда эцар бахьан долаш. Уж торонаш кертерча даькъе мехкдаьтта доаллача къаьнарча моттигашкара гучаяьхар цар.

Укх шера 100 совгІа геологически тохкам беш болх баьб промысле мехкдаьтта даккхара торонаш лохаш а царех дикагІа пайда эцаш а.

Цу хана чухь болх ца беш лаьтта 4 мехкдаьтта скважина болх бе йолаялийтай, масала, болх ца беш латта 2 шу совгІа ха йола № 53-25 скважина а йолаш. Дийнахь — бус 3 тонн совгІа мехкдаьтта делар цо. Иштта мехкдаьтта даькхад № 33-8, № 1-17, № 202 йолча скважинаша а.

Сульфанол е азоляй яхача хІамашца скважинай забояшта гонахьара мехкдаьтта даккхар керда хІама да тха промысле. Из бахьан долаш массехк тонн мехкдаьтта даьккхад. Из метод юкъейоалаярах № 108-11 йолча скважина 2-зза дукхагІа мехкдаьтта делар, мехкдаьтта дукхагІа даькхад № 127-11, № 115-14, № 61-13 йолча скважинашкара а кхычахьара а.

Доккха новкъостал ду продукци яккхара рационализаторашеи изобретателашеи. Шу доладеннача хана денз 106 предложени еннай цар, царех 62 производствана юкъейоалаяьй. Уж юкъейоалаярах 20 эзар совгІа сом ахчеи 50 эзар киловатт-сахьат совгІа электроэнергии кхояьй.

Промысла коллективо мехкдаьтта доаллача къаьнарча моттигашка тІагІертта творчески болх барах, балха технологически режим нийса лелаярах промысла дийнахь-бус план 6 процент совгІа кхоачашъю.

Дика болх бу норма 122 процент кхоачашъеча къонача мастера-инженера И. А. Севяшко бригадо, норма 112 процент кхоачашъеча мастера Н. С. Ноговикова коммунистически къахьегама бригадо, хадданза балха план тІехкхоачашъеча коммунистически къахьегама ударника Юсупова, кхы дуккхабараша а.

Кхы а доккхий къахьегама толамаш даьха накъа тІоргья тха промысла болхлой коллектив вай дукха езача парте XXII-ча съезда.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
промысла воккхагІа вола инженер.

ХьажкІаш лелаерий вІаши кхайкар

Берригa низ тІабахийта хьажкІаш хьувкъаяра

Курчалой района парте XX-ча съезда цІерахча колхоза звеновода Ломалиев Іаьлас дувц.

ХІанз кхоалагІа шу да тха звенос хьажкІаш кхею. Шерагара шу массаза доал тхоай говзалаш лакхъеш, опыт шеръеш, агротехника эргайоахаш хьадоагІа тхо, хІаьта хІара керда гуйра хьатІа массаза йоагІа лаьтто хьувкъамаш дукхагІа тийннад тхона.

Аз кулгалду звено 1959 шера бІаьстан юхье вІашагІъеллай. Шоаш вІашагІкхийттача хьалхарча деношке а денз чІоагІа доттагІал тоссаделар тха звеной членашта Хакимов Мадена, Джамалдиев Бексолтана, Алиев Сайдалена, Мовлаев Салавдена юкъе. ХІанз а ба уж тха звеноца барт тайна къахьегаш.

Юххьанца болх дІаболабеча хана 50 гектар лаьтта делар тха звенога, цхьабакъда, геттара во дІайийна яр цу тІа хьажкІаш. Квадраташ нийса ца хилар бахьан долаш механически обработка е йиш йоацаш дисар тхо, хІаьта хьажкІаш йовра кхерам болаш листа тІадаьннадар оасар. Цхьабакъда, цунах тхо кхерадаланзар. ФуннагІа даь а хьувкъам дика хилийта лаьрхІар оаха. Тхох хІаране бІубелар тхоай аьттув баргхиларах. МутІарашта юкъе цхьан оагІорахьа мара обработка е тха вІаштІехьа хиннадеце а, хІара гектара тІара 37 центнер йоаккхаш фуалъяьха хьажкІаш яьхар оаха. 1959 шера тха районе эггара лакхагІа бола хьувкъам бар из. Тхоай хьинарах тха бІуболийташ дола къамаьлаш де баьлар районе тха звенох.

Юрта боахама специалисташа тийннача хьехамийи тхоай опытеи лоархІам а баь, чІоагІа соцам бир аз, нагахьа санна еррига агротехнически бокъонаш нийса кхоачаш а йойя, тІагІертта къа а хьеге, хьажкІий хьувкъам массехказа лакхбе йиш хиларах.

125 гектар долча лаьттан хІара гектара тІара 45 центнер йоаккхаш фуалъяьха хьажкІаш яха лаьрхІар оаха 1960 шера. Йоккхача участкера ужжал хьажкІаш яха декхар духхьашха тІаийцадар оаха.

Удобреней лоархІам боккха болга а ховш, Іан замалахь дукха кхо гул а даь, кхай тІа дІадихьар оаха, цул тІехьагІа массанахьа из цхьатарра хургдолаш хІара гектара тІа 10 тонн дІа а тесса, предплужникаш йоахкача нохарашца бІаьстан юхье лаьтта аьхар. Се хьожа а хьожаш 24—26 сантиметр кІоарга, йовкъаш юкъе ца йоахкийташ ахийтар аз лаьтта.

Оаха хьийгача къига хьежжа, сиха дегІа а яьхкар, дика а хьийкъар хьажкІаш. ХІара гектара тІа 45 центнер фуалъяьха хьажкІаш а йоахаш, тхоай декхараш кхоачашдир оаха.

Цу ханналца тха районе хиннаяцар иштта дика хьажкІаш. Агротехника нийса чакхйоахаш хилча хьажкІаш хьувкъае йиш хилар дІахьекхар оаха. Тха толамаш дийцар газеташ тІа а радио чу гІолла а, сона «Сийлен грамота» елар ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкомо.

1961 шера а дика толамаш дахар духьа, де дезача балхий бокъонца уйла а яь, тхоай торонаш лаьрхІар аз агрономацеи бригадирацеи цхьана. ХІара гектара тІа 12 тонн хургйолаш 1960 шера гурахьа кхо диллар оаха кхашка. Октябрь бутт бовш, 27—29 сантиметр кІоарга аьхар лаьтта. ХІа аьнна лаьттагІара гІор дІайоаллашехьа а, дІаара а даьнна, оахамца тІоадал соцаяр духьа шозза макха баьккхар оаха, хІаьта 10 ди даьлча хьалхара культиваци йир оахам кІаьда хилийтар а тІадоагІа оасар доахадар а духьа.

ХьажкІаш дІаелехьа хьалххагІа, фу дІадолларгдар миссел кІоарга, вешта аьлча 10 сантиметр кІоарга шозлагІа культиваци йир дерригача кхай тІа. Цунца чакхъяьлар тха хьажкІаш дІаелехьа еш йола обработка. 18 апреле, лаьтта дикка дІоахденнача хана, 70×70 сантиметр а йолаш квадратно-гнездовой хьисапе дІае доладелар тхо хьажкІаш, хІара гектара тІа 24 килограмм а тоссаш.

ДІадахача шерашка хиннараш санна йоацаш, укх шера 30 гектара тІа оаха дІайийра ВИР-49 яха гибридни хьажкІаш. ДоккхалгІа а, дозалга а, формага а диллача бокъонца нийсдаь а долаш, калибровочни заводера дера тхона хьажкІа фу. ДІадувча хана цунах техар, 100 килограмм фуна цхьа килограмм препорат лоархІаш, гранозонали гексохлорана дусти. Цу тайпара дІадийнача фух тІаяьннача хьажкІашта унахи эйпахи кхерам бац.

ЯлхлагІча дийнахьа цхьатарра, квадратех тІаяьлар хьажкІаш. МугІарч массайолча оагІорахьа нийса хилар, хІаьта цо механизированни обработка е йиш а хилийтар.

БІаьстан юххье денз звенога лелае хьаелар 148 гектар. 200 гектар долча лаьттан хІара гектара тІара 65 центнер фуалъяьха хьажІаш яхара тІахьехаш ставропольски хьажкІаш лелаеча Денисенко кхайкарал даьчул тІехьагІа, оаха леладу лаьтта 200 гектарага кхоачадир.

ССКП ЦК январски Пленумо дегаш тІоздаьха долча оаха парте XXII-ча съезда сийна яхье а даьнна, декхар тІаийцар 1961 шера 200 гектар долча лаьттан хІара гектара тІара 65 центнер йоаккхаш фуалъяьха хьажкІаш яха аьнна. Хий ца декхача лаьттара иззал хьувкъам боаккхилга атта декхар дац. Цхьабакъда, из декхар оахош кхоачашдергхиларах дог тийша да тхо.

Оаха яхье бийхаб Шаьла района «Джалка» яхача совхозера нов. Джамалаев Тата звеньевой волча звеноцара цІи хеза бола хьажкІаш лелаераш.

ДІаяздаьр Т. ГАДАЕВ,
агроном.

ТІаьннача хьажкІашта Іунал дика дара тІадерзадаьд хІанз «Горячеисточненский» совхоза механизатораша шоай деррига низаш: сиха а (10 дийнахьа дІайийна яха аьнна декхараш тІаийца хиннача 7 дийнахьа дІайийна баьннаб) дика а дІайийнай цар хьажкІаш. Из къаьстта дика гуш да хІанз, квадраташ дика къоасталуш йолча хана.

Квадраташ нийса хиларо йиш хулийт кхашка сихагІа обработка е. Механизатораша урагІеи пхорагІеи ю культиваци, цхьан ханна гранулированни удобренеш а тохаш. Массаза санна хьалха латт коммунисташ. Царца ва нормаш дикка тІехкхоачашъеш вола Алханов Ширвани.

Сурте тІа: сеялка чу удобренеш мишта ехнай хьожаш воалл Алханов Ширвани.

И. Шамрая сурт.

СовгІаташ кийчду кагирхоша

Грозненски локомотивни депо комсомольцийи кагирхойи собрани хилар укх деношка. Шо-шоаш кийчдаьча совгІаташца парте XXII-ча съезда накъа баха москвичаша дІадоладаь сий дола гІулакх дийцар цига.

Коммунистически къахьегама ударника С. Истомулова аьлар, семилетка кхоалагІча шера план 102 процент кхоачашъе дош деннадар аз, хІаьта хІанз хьамсарча парте съезда сийна 110 процент кхоачашъергья аз план. Из да са совгІат.

Ремонтни цехий комсомольций бюро секретара Б. Марченкос дийцар ше кийчдергдола совгІат. Цо денна дош толамца кхоачашдергхилар дика ховш да коллектива. Тепловозашта ремонт яра биъ бетта план 110 процент кхоачашъяьй нов. Марченко. Парте XXII-ча съезда сийна балха овсарле кхы а 10 процент лакхъергья аз, аьлар цо. Иштта ССКП XXII съезда сийна шоаш кийчдергдола совгІаташ дийцар кхы а дуккхача комсомольцаша.

Собрани чакхйоалаш нов. Марченкос предложени елар: комсомольцийи кагирхойи юкъарча низаца, шоаш хІаране кийчдеча совгІатал совгІа, план 115 процент кхоачаш а еш, съезд хьаеллача денга 6 тепловоз ремонт яь арахеца.

Собране дакъа лоацаш хиннача 60 саго цхьанне санна массане а къоабалъяь из предложени тІа а эцаш ши-шийна хьалхашка керда декхар оттадир: планал совгІа хІаране шишша тонн металлолом пулъе.

М. ТУМГОЕВ.

Советско-сомалийски переговораш

МОСКВА, 26 май, (ТАСС). Экономически, технически, культурни гІулакхаш вІаши леладергдолаш советско-сомалийски переговораш е йолаяьй тахан Кремле.

Советски оагІонгахьара переговораш ю СССР-а Министрий Совета Председатела хьалхарча заместитела А. И. Микояна, СССР-а Министрий Совета Председатела заместитела М. В. Хруничева, СССР-а министра М. А. Лесечко, СССР-а Министрий Совета арахьарча экономически бувзамий Паччахьалкхен комитета председатела С. А. Скачкова, кхычар а; Сомале оагІонгахьара — премьер-министра Абдирашид Али Шеварка, юрта боахама министра Ахмед Хаджи Дуале, промышленностеи торговлеи министра Махмуд Абаллаха, просвещене министра Али Гонад Джамас, делегаце кхыча членаша а.

ССКП обкома VI Пленум

1961 шера 25 мая хилар СССР Нохч-ГІалгІай обкома VI пленум. Пленуме дийцар ер дешаш:

АргІан йоагІа областной партийни конференци гулъярах.

ДІайийнача культурашта гІулакх дарахи хьажкІаш дика хьувкъаярахи.

Хьалхарча дешах обкома пленумо лаьрхІар, аргІан йоагІа IX Нохч-ГІалгІай областной партийни конференци 1961 шера 19 сентябре пулъе.

Укх тайпара дена порядок чІоагІийир конференцена:

ССКП областной комитета отчетни доклад — докладчик ССКП обкома хьалхара секретарь нов. А. С. Трофимов.

Ревизионни комиссе отчетни доклад — докладчик ревизионни комиссе председатель нов. А. А. Чайкин.

ССКП Программа проект ювцар — докладчик ССКП обкома секретарь нов. А. Г. Цветков.

ССКП Устава проект ювцар — докладчик ССКП обкома секретарь нов. О. А. Чахкиев.

ССКП обком харжар.

Ревизионни комисси харжар.

ССКП аргІан йолча XXII съезда делегаташ харжар.

IX областной партийни конференце бохийтарий нормаш укх тайпара оттае: парте 40 членах цхьа делегат решающи голос йолаш, парте члeналла волча 40 кандидатах цхьа делегат совещательни голос йолаш.

IX областной партийни конференце бохийта делегаташ хорж, ССКП Уставо яххача тайпара, къайлагІа голосовани а еш МагІалбике городской партийни конференцеи, районий партийни конференцешкеи, районий партийни собранешкеи.

Советски Эскара партийни организацешка учете латтача коммунисташа IX областной партийни конференце бахийта делегаташ хорж кхыйолча территориальни партийни организацешца цхьана МагІалбика городской партийни конференце, районни партийни конференцешка, е районни партийни собранешка.

Районни партийни собранеши, конференцеши, МагІалбика городской партийни конференции е 1961 шера августе. Цига ювца еза отчеташ, харжа еза хьалхле лелаю партийни органаш, ювца еза ССКП Программа проекти ССКП Устава проекти.

ШоллагІча дешах доклад йир ССКП обкома хьалхарча секретара **А. С. Трофимова.** Цу дешах отчеташ еш къамаьлаш дир ССКП райкомий секретараша: Ачхой-Мартановски — нов. **Даурбекова,** Ведински — нов. **Осмаева,** Каргалински — нов. **Чайкина.** Царна хІаранена тІехьа содокладаш йир цу районашка дІайийнача культурашта гІулакх дареи хьажкІаш дика хьувкъаяреи болх мишта лел хьожаш хиннача ССКП Сунженски райкома секретара нов. Синяткина (Ачхой-Мартановски район), строительно-монтажни управлене начальника заместитела нов. Атиева (Ведински район), республикански опытни станце директора заместитела нов. Млатковске (Каргалински район).

Пленумо дийцар организационни дош.

Кхыча балха тІа вахарах ССКП обкома секретареи бюро членеи декхарех мукъа валийтар нов. Ш. С. Сагаев.

ССКП обкома секретараллеи обкома бюро членаллеи хержар нов. Б. Г Габисов.

Пленумо ССКП обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующелла чІоагІвир нов. Н. Ф. Александров.

Пленума балхах йола отчет укх номера шоллагІча оагІо тІа кепа теха я.

МОСКВА ТАХАН

Хорошево-Мневниковерча 75-ча кварталера керда нах чуІе цІенош.
Н. Грановскеи В. Савостьяновеи сурт.

ТАСС фотохроника.

БОКЪОНЦА ГIУЛАКХ ДИЧА ДИКА ХЬУВКЪАРГЬЯ КУЛЬТУРАШ

Йоккха программа а лоархIаш тIаийцар Нохч-ГIалгIайчен юрта боахама болхлоша парте Центральни Комитета январски Пленума решенеш. Дегаш ураэтта, хьинар совдаьккха къахьег цар лаьттанцареи хьайбашкареи йоала продукташ дIахо дукхагIа йоахилга Iалашдар а парте XXII-ча съезда дика накъабахар а дукха.

Болх дикагIа вIаштIехьбаьккха, лаккхача агротехнически боараме дIайийнай керттера юртбоахама культураш колхозашкеи совхозашкеи. Къаьстта чIоагIа теркам тIабахийтаб хьажкIаш кхеяра.

20-гIа май тIаккхоачаш хьажкIаш дIаера план 96 процент кхоачашъяьй, цу даькъе ялатийна лаьрхIараш дIаера план 113 процент а еш. Дукха а дукхагIа йолча моттигашка уж дIайийнай квадратно-гнездовой хьисапе, хьувкъам дикагIа луча сортехи гибридехи долча фуца. Болх дикагIа вIаштIехьбаьккха, дика обработка яьча зяба тIа дIайийнай хьажкIаш Грозненски районе.

Цхьабакъда, цхьаццанахьа дика хиннадац хьажкIаш дIаера кийчо елгеи уж дIаювлгеи. Парте Каргалински райкомои райисполкомои лаьтташта хий дуллилга шоай ханнахьа вIаштIехьа ца даккхар бахьан долаш районерча колхозашка хьажкIаш дIае тIехьаялийтай.

ХьажкIаш дIаера во кийчъеннай Наьсарен районера совхозаш. Совхозий дукхагIа йола отделенеш 5-тIча мае йолаеннай хьажкIаш дIае, магийта йиш йоацаш шортига, дукхагIча даькъе бIаьстан юхье аьхача лаьтташка дIаюв уж, чIоагIа телхаю агротехника бокъонаш.

ХьажкIаш а кхыйола культураш а дIаювча хана агротехника дикка телхаеш моттигаш хиннай Ведана, Шелковской, Ачхой-Мартана, Шаьла, Надтеречни районий боахамашка.

Кхы дIахо магийта йиш яц агротехника телхаеш дола гIулакхаш. Цу гIулакхашта бехке бараштa чIоагIа таIазар динза дартдац, бала беззача хана суде а луш.

ХIанз массанахьа а дика тIаяьннай хьажкIаш. ХьатIаэттай хьажкIаш хьувкъаяр дукха лоаттабеча къовсама эггара лоархIамегIа йолаха. ТIаяьннача хьажкIашта деш дола гIулакх вай вIаштIехьдаккхарта хьежжа хургда хьажкIаш хьувкъар. Из хьалха ца даьккхача далац, хIана аьлча соахка дукхагIдолча лаьтташка дIайийна хьажкIаш дика а ханнахьа а йийнаяр. Цхьабакъда, дуккхача районашка чIоагIа кIезига яьлар уж.

Республикерча колхозийи совхозийи партийни а комсомольски а организацеша, партеи комсомолеи райкомаша, райисполкомаша, совхозий управлене, юрта боахама министерства, заготовкай управлене, госплано хадданза шоашкара тIахьожам лоаттабе беза хьажкIашта деча гIулакха.

ССКП обкома секретара А. С. Трофимова докладацара

Вай республике дукха ба цIи хеза бола хьажкIаш лелаераш, Н. С. Хрущева царех аьннача тайпара, бокъонца йола маякаш. Доакъарий база сихха чIоагIъярга бода а хIаьта иштта хьайбай боахам тоабарга бода а никъ гойт цар Цхьабакъда, телхар да из опыт сов шортига балха юкъекхахьар. Цхьаболча районий кулгалхоша, совхозий директораша, колхозий председателаша доккхал ду цхьаццаболча дикагIача болхлошта карагIдаьннарех, шоаш къамаьл деш хестабу уж, бакъда цар опыт юкъейоалаяра сихлац.

ХIанз кхетамца кулгалделга латт къахьегама дикагIа йола методаш наха Iомаярах, тахан новаторо даьр кхоана коллективо дергдолаш гIулакх дарах.

ХIанз массанахьа а тIехьа ца тетташ хьажкIий мугIараш тоаде, сов йола хьажкIаш дIайоахаш уж нийлхъе, оасар де деза. Цхьабакъда, дукха колхозаши совхозаши я из болх чIоагIа тIехьабаьккхе дIаболабеш. ХьажкIаш йовр кхерам болаш во латт из гIулакх Ачхой-Мартановски районе, къаьстта «Лермонтовский» совхозе. ЧIоагIа тIехьайисай район шекара свеклаца беча балха. Кхай тIа болх беш кIезига ба нах.

ДIайийнача культурашта гIулакх дара иштта кхоачамбоацараш да Шаьла, Надтеречни, цхьайолча кхыча районашка а. Цар кIезига пайда эц нахах, техниках, трактораша шин сменах болх бергболаш гIулакх вIаштIехьдаккхац.

Укх шера республика дукхагIча колхозашеи совхозашеи дикагIа кхоачашъю кхашка хий диллара план. Цхьабакъда, цхьаццайолча моттигашка, масала Сунженски районе, магийта йиш йоацаш тIехьа биса латт хий диллара болх. Хин боахама Управлени во хьож хий диллара ханашка а нормашка а, мела юкъекхувл хий диллара керда приемаш. Комплексни механизаци йича мара доккхача лаьтта хьажкIаш хьувкъае йиш хургьяц. ХIаьта цхьадолча боахамаша бе боаггIаш бола мах бац техника.

Вай хьалашка эггара кертера дар да нух токхадеча трактораша шин сменах болх бар.

Боккха лоархIам болаш да культураш дIайийна хIара гектар цхьанне доал деш хилар, лаьтта кийчде доладеннача хана денз культура чуэццалца йолча хана хьажкIаш лелаеча механизаторашеи звеношеи шоашта тIачIоагIдаьча кхашка болх бар. ХьажкIашта гIулакх мишта ду хьожилга хIара колхозеи совхозеи дикагIа болча агрономашта тIадиллача а агротехнически бокъонаш телхаеш баь болх брак бе царна бокъо елча а бакъахьа хургда. Болх во баь моттиг нийсъелча, из бригадашка, звеношка дувца деза, бехке бараш бехктокхаме а озаргболаш.

Докладчика къаьстта чIоагIа дувц хьалхарча поколене хьажкIий кремнисти тайпаши гибридаши хьалкхеярах. Укх шера Нохч-ГIалгIайче декхарийла я Цаьхенна 10300 тонн хьажкIий фу дала, цунах 9300 тонн из культура ца кхачача мехка кхыча районашка дIа а йохьийтаргйолаш. Из сийлени бехктокхамеи декхар да. Цхьабакъда, парте дуккхача райкомаша бе мабоагIа партийни теркам баьбац цун. Из гIулакх тоаде деза укх гаргарча деношка.

Шера шозза хьажкIаш дIаера боккхача лоархIамахи опытахи дувц нов. Трофимова.

ДIайийнача хьажкIашка хьажареи уж чIоагIа хьувкъийтареи декхараш кхоачашдеш, партийнии советскии организацеш декхарийла я колхозниикий, совхозий болхлой низ свеклага, гидуарташка, баьца даарашка дика хьажара, йол хьокхаши хьалха йолла силос кийчъеши бу болх дика вIаштIехьбаьккха чаккхбаьккхара тIабахийта. Ка бола культураш чуэца йолае кIезига ха йисай, хIаьта комбайнаш, жаткаш, транспортни средстваш, кхыйола инвентарь тоаяь кийчъелга Iалаьмате мела латт. Из болх тIехьабасар дIадаккха а деза, 10 июнал тIехьа ца йоалийташ ялат чуэцара эша техника кийчъяь яккха а еза.

ДIайийнача культурашта ший ханнахьа а дика а гIулакх дара тIехьа, уж чIоагIа хьувкъийтара тIехьа лоаттабу къовсам берригача пропагандистскии агитационнии балха кертера гIулакх а хинна дIаотта беза, из къовсам чIоагIа бувца беза республикански, городской, районни газеташ тIа а радиоца а.

Шеко яц республика партийни, советски, юртбоахама органий болхлоша, юрта боахама берригача къахьегамхоша хьажкIаш а кхыйола культураш а чIоагIа хьувкъийтареи дулх, шура дукхагIа яккхареи долча доккхача гIулакха шоай низ кхо ца беш хьинаре къахьегаргхиларах, ЦК-а январски Пленумо хьалхашка оттадаь доккхий декхараш сийленца кхоачашдергхиларах, вай парте XXII-ча съезда баха мабоаггIара накъагIоргхиларах.

Кхоачамбоацараш дIадаха

Веденски районе бIаьстий кхашка деш долча балхех лаьца отчетни доклад йир парте райкома секретара нов. **Осмаева.**

ХIанз хургйолча парте XXII съезда сийленца накъа баха социалистически яхье баьннаб тха районера беррига къахьегамхой. Районе вIашагIъеллай 70 хьажкIаш лелаю звено, кIаьта цар лелаеш 1321 гектар хьажкIаш а я. Районе дикагIа барех лоархIаш ва Орджоникидзе цIерахча колхозера хьажкIаш лелаю Бисаев Хьамид. Соахка вогIа долча лаьтташка а 35 центнер фуалъяьха хьажкIаш яьхар цо хIара гектара тIара. Парте XXII съезда сийна керда социалистически декхараш тIа а ийца Бисаевна тIехьаккхе лаьрхIа ба тха беррига звеньевойш.

Тха районерча колхозашка шоай торонашка а хьежа ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачаш а еш керда декхараш тIаийцад укх шера — семилетка кхоалагIча шера. ХIара гектара тIара 20 центнерал кIезигагIа йоацаш фуалъяьха хьажкIаши, 100 центнер коартолаши, 15 центнер гречихеи яккха лаьрхIад районерча къахьегамхоша.

Хьунашка гаьнашта зе деш йола са доалла хIамилгаш яржар бахьан долаш бовр кхерам болаш ба тха укх шера сомаш. ХIанз сомий гаьнаш тIара гIа дуаш латт, цу даькъе тхона новкъостал дар дех оаха.

* * *

Нов. Осмаевна тIехьа къамаьл дир содокладчика, ССКП обкома члена нов. **Атиева.** Цо дийцар Веденски районерча колхозаша дукхагIа долча даькъе мугIарагIа а цхьайолча моттигашка кулгаца дIатоссаш а хьажкIаш дIайийна хилар, хIаьта балха юкъера цхьадола кхоачамбоацараш а.

Дукха кхоачамбоацараш да къахьегам вIаштIехьабаккхара даькъе а. Звенош колхозашка вIашагIйохкар а уж парте райкома бюро чIоагIъяь хилар а бакъда, цхьабакъда уж звенош цхьайолча колхозашка ехай, хIаьта цхьайолча звеноша социалистически декхараш тIаийцадац.

Кхоачамболаш юртбоахама техника колхозашка ца хиларо а, къаьстта культивтораш ца хиларо чIоагIа тIехьадоах дIайийнача культурашта гIулакх дара балхаш. Цу даькъе новкъостал де доагIа Веденски районерча колхозашта.

Цхьайолча колхозашка сезонни берий яслеш вIашагIъехкай, хIаьта хила еззача тайпара а я уж, цхьабакъда моттигаш кIезига я цар чу.

Во вIаштIехьбаьккхаб колхозашка къахьегамхошта юкъера политико-массови болх, дикагIа барий опыт дIайоаржаяра гIулакх мела лел.

Декхараш кхоачашдергда

— Тха районера къахьегамхой беррига низ тIабахийта партеи правительстваи решенеш кхоачаш а еш дукхагIа ялати кхыйола юртбоахама продукташи яха аьнна тIаийца декхараш толамца кхоачашде къахьегаш ба, — аьлар отчетни доклад яьча ССКП Ачхой-Мартановски райкома секретара нов. **Даурбекова,** — соахкарчул дикагIа вIаштIехьдаьха чаккхдаьхад оаха укх шера бIаьстан балхаш.

ХьажкIаши шекара свеклаи дика хьалтIаяьннай, хIаьта районе дIайийнача ерригача 5350 гектар хьажкIех 80 процент квадраташ нийсеи дикеи йолаш а я. Къаьстта дика я хьажкIаш «Самашкинский» совхозе.

ХьажкIаши шекара свеклаи дIайийна церрига кхаш звеношта дIатIа чIоагIдаьд. Алхха хьажкIаш лелаеш 55 звено я районе, царех 34 механизированни звено а йолаш. Кхоъ звено я районе хьажкIаш лелаерий Ерригроссийски яхье яьнна. ДукхагIа йола звенош хIанз оасар де йолаеннай хьажкIашта.

Квадраташ дика а кхаш оасарах цIена а да «Лермонтовский» яхача совхозерча вежарий ЧагаевгIари, «Самашкинский» яхача совхозерча Хачороеваи хьажкIаш лелаеча механизированни звеной. 60 центнер а кхы дукхагIа а фуалъяьха хьажкIаш хIара гектара тIара йоахаргхилара тешам лу цу звеноша беча балхо. Царех хIара звенос доал деш 200 гектар хьажкIаш я, хIаьта эшшаш йола техника а еннай царна.

1500 гектар шекара свекла дIайийнай районе укх шера. Укх деношка цунна оасар а кхыдола гIулакх а даь йистедаргдолаш да, хIаьта цул тIехьагIа беррига низ тIабахийта хьажкIашта гIулакх де а лаьрхIад.

«Лермонтовский» а «Самашкинский» а совхозий цхьайолча шекара свекла участкашка садоахка хIамаш лета моттигаш я, йоах дIахо нов. Даурбекова. Бакъда, ядохимикаташ йолаш яц тхога. Свекла йовргйоацаш кIалхара яккха 30 тонн гексохлоран эш.

* * *

ДIахо къамаьл дир содокладчика нов. **Синяткина** (ССКП Сунженски райкома секретарь). Цо белгалдир Ачхой-Мартановски районе гурахьа дийна ялаташ чIоагIа дика хилар, планах лаьрхIачул шозза дукхагIа ялат укх шера даккха цар йиш хург хилар. Дика вIаштIехьбаьккхаб цу районе къахьегам, 2,5—3 эзар саг хул хIара денна кхашка болх беш, хIаьта тайп-тайпара ханаш йола нах а ба уж. Дика кхетаю болхлоша ССКП ЦК январски Пленума решенеш, хIаьта дика довз царна республика, совхоза хьалхашка латта декхараш а.

Цхьадола кхоачамбоацараш белгалде безам ба са, йоах дIахо нов. Синяткина. Бизза пайда эцаш лелаяц районе механизмаш, царна лерттIа доал дац. Районерча совхозашка юрта боахама специалисташ дукха ба, цхьабакъда шоай болх вIаши дага а бувлаш лелабац цар, хIаьта дика опыт йолча болхлочо енна предложени теркалъяц. Дика вIаштIехьдаьккхадац къахьегамах доагIар болхлошта дIадалара гIулакх а. Берий яслеш яц, бакъда уж вIашагIйохке кхашка болх беш нах шозза дукхагIа хургба.

Массехк дош ала безам ба са тхоай, Сунженски районах лаьца. Юххьанца денз чIоагIа терко еш леладу хьажкIаш лелаяра тIулакх укх шера тха района парторганизаце.

ХьажкIаш лелаю 10 звено Ерригроссийски яхье яьннай тха; хIаьта доккхий толамаш доахаш къахьегаш а ба тха хьажкIаш лелаераш.

ХьажкIаш боккха лоархIам болаш культура я

— Укх шера планах 1570 гектар хьажкIаш, царех 1000 гектар фуалъяьха хьажкIаш а йолаш, дIае езаш я тха районера колхозаш,— аьлар дIахо отчетни доклад яьча парте Каргалински райкома секретара нов. **Чайкина.**

БIаьстан балхаш кхашка доладалалехьа колхозий правленешта а партийни организацешта а ялат чуийца даллалца новкъостал дергдолаш парте райкома бюро членаш хьожабаьб оаха. Укх шера юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 40 центнер фуалъяьха хьажкIаши 300 центнер моша доакъари даккхара тIехьа къовсам лоаттабеш ба тха районера къахьегамхой.

ХьажкIаш дикагIа долча лаьтта дIайийнай, хIаьта гурахьа а бIаьсти а 10 эзар тонн кхо диллад. Районе хIанз дIайийна яьннай 1510 гектар хьажкIаш, бакъда царех 40 процент хиллал яраш мара квадратно-гнездовой хьисапе йийнаяц. ХьажкIаш дIайийначул тIехьагIа уж хьалтIа ялалехьа макха баьккхаб оаха дукхагIа долча кхашка, хIаьта хIанз тоха вIаштIехьа долча метте хий тоха кийчо еш а ба колхозникаш.

Укх шера ялатийна лаьрхIа 1500 гектари силоса — 800 гектари хьажкIаш дIае лаьрхIад оаха. Ка бола ялат чуийцачул тIехьагIа 1500 гектара тIа а хьажкIаш дIае лерхI оаха, цу гIулакхо торо хулийтаргья 30—35 эзар тонн силос кийчъе, е хIара Iатта 30 тонн кхоачаргйолаш. Из соахка хинначул шозза дукхагIа я.

Дукха кхоачамбоацараш да тха укх шера хьажкIашта гIулакх дара балхашта юкъе. Культиваци 365 гектараи, оасар 109 гектара тIеи мара даьдац. Бакъда оасар де нах районе кхоачамболаш бац. Цудухьа оаха дех шефство лелаеча организацешкара цу даькъе тхона новкъостал дар.

* * *

ДIахо къамаьл дир содокладчика, республикански опытни станце начальника заместитела нов. **Млатковске.** Каргалински районе ялатийна а доакъара а лаьрхIа хьажкIаш лелаяр чIоагIа лоархIам болаш гIулакх да, аьлар цо. Районе дерригача бIаьсти дIадийнача ялатех 50 процент хьажкIаш я, хиш дехкача кхашка йийнай хьажкIаш дукхагIа долча даькъе.

Нов. Чайкина ший отчета тIа белгалдир болх бергбола нах района кхоачамболлаш ца хилар. Цу даькъе ала дезаш да, хьажкIашта гIулакх дара дукхагIа механизтораш оарцагIбаха безаш хилар. Культиваци е йиш йолаш а квадраташ дика йолаш хьажкIаш тIаяьнна а кхаш дукха да районе. Бакъда кхоачам хилал культиваторaш яц. Трактораша цхьан сменах мара болх бац, цар шин сменах болх бергболаш гIулакх вIаштIехьдаккха деза.

кIаш лелаяьча боккхийча наха 90 центнер а яьхай гектара тIара. Цудухьа 80 центнер хьажкIаш хIара гектара тIара яха торо йолаш ба тха механизтораши хьажкIаш лелаераши.

Нн. Батыжевеи Умаровеи кулгалдеча механизированни звеноша хIаране 200 гектар хьажкIаш лелаю. ХIанз культиваци е болабеннаб уж.

ТIаийца декхар дикача толамца кхоачашдергда тха хьажкIаш лелаераша, хIаьта сийленца парте XXII съезда накъа а гIоргба.

тIаийца декхар кхоачашде чIоагIа къахьет колхозникаша. Цу гIулакха керда торонаш лех цар. Тха колхоза лаьтта лоаман лаьтта да. Цудухьа хIанзалца культиваци яцар тха кхашка, из е йиш йоацаш лерхIар. Бакъда укх шера культиваци е йолаяьй, из болх дика а лел, пайдане а ба.

Тха колхозо пачхалкхенга дулх дохкара ах шера план 140,8 процент кхоачашъяьй, кастта кхоачашъергья шура йохкара план а. ТIехкхоачашъергья тха дохкареи доахан дебадареи план.

Дахка жа дебадара шера йоагIа план 112 процент кхоачашъергья.

— Кхыча районашка санна, юрта боахама продукташ кийчъяра тIахьожам лоаттабу инспекци я тха районе а, — аьлар къамаьл даьча МагIалбика района заготовкашта волча пачхалкхен керттерча инспектора нов. **Мамилова.** — Из керда организаци я. Из организаци вIашагIйелланге а совхозашцеи колхозашцеи договораш яьй оаха хьайбаехи лаьттанцареи йоала продукташ пачхалкхенна дIаялара. Цхьабакъда цу гIулакха духьале еш ба цхьабола колхозийи совхозийи кулгалхой. Цу даькъе цхьаккха новкъостал дац тхона деш парте горкомо а кхыйолча районий организацеша а. Цу гIулакха бе боагIача тайпара лоархIам цабар да из.

Цу тайпара моттигаш кхыча районашка а я мотт сона. Цудухьа бакъахьа хургдар уж договораш оттае, хIаьта цунга хьежжа продукци дIаяла а цхьа ходам боллаш йилла ха хилча.

ХьажкIаш хьувкъаяра хьакъехьарча парте январски Пленума решенех колхозхой а совхоза болхлой а дIаккхетабаьб вай, хIанз уж гIулакхашца кхоачашде деза, — аьнна дIадоладир ший къамаьл Министрий Совета председатела заместитела нов. **Дорохова.**

Вай республике 50 центнер фуалъяьха хьажкIаши 300 центнер силоса гIадамаш а тIехьа моша хьажкIаши хIара гектара тIа хьувкъаяра мел эшар да. Из дика гойт соахка 65—140 центнер хьажкIаши 600 а кхы дукхагIа а центнер силоса моша хьажкIаш а тIехьа гIадамаши хIара гектара тара чуденача вай маякаша.

ДIадахача шера хьажкIаш хьувкъаяра вайгара даьнна керттера гIалаташ царна ханнахьа, лерттIа гIулакхаш ца даьлга дар. Кхыметтел хьалхара оасар а ца деш хьажкIаш йисар Наьсарен районе 514 гектар, Урус-Мартановски районе 855 гектар. Уж тайпа гIалаташи кхоачамбоацараши укх шера хилийта мегаргдац.

ДIадахача шерашка силоса дIайийнача хьажкIашта цхьаккха а гIулакх дацар. Цу хьажкIашта юкъе буц, йоархI дукхагIа мел хул силос дукхагIа хургья яхаш дикагIа лоархIар. Из геттара харцахьа да. Царна гIулакх ца дича силоса юкъе дукха а дика а хьажкIаш хилац, цун хьоанал а ебар а кIезиглу. Уж гIалаташ укх шера дIадаха деза.

Тха района партийни организацеша, аьлар Курчалоевски райкома секретара нов. **Санькос,** дукха къахьийгад ССКП ЦК январски Пленума решенеша, белгалдаьккхача бесса, хьажкIаш дукхагIа хьувкъаргйола болх вIаштIехьбоаккхаш. ДIадахача шера тха районе дукха кхоачамбоацараш дар цу балха юкъе. Цудухьа хIара гектара тIара 24 центнер мара хьажкIаш яха вIаштIехьдаланзар. Тха районе а бар соахка гектара тIара 60-нел совгIа центнер хьажкIаш яьха звеньевойш. Бакъда, цар опытах кхычар пайда эцаргболаш болх вIаштIехьбаккханзар. Из цар хьажкIаш дика ца хьувкъара керттера бахьан.

Цу тайпара дола кхоачамбоацараш дийцар районни партийни активе, хIаьта уж балха юкъера дIадоахаргдола наькъаш белгал а даьхар.

Ханнахьа квадратно-гнездовой хьисапе дIайийнай еррига хьажкIаш. Соахкарчул 40 процент дукхагIа я кура хьажкIаш.

ХIанз района колхозашка дика тIаяьннача хьажкIаштеи свекланеи гIулакх деш ба механизтораш. ХьажкIашта дика оасар даьд, шозза культиваци яьй. Дукха ба районе хьинаре къахьегаш бола хьажкIий говзанчаш. Берригача къахьегамхоша сий деш ба звеньевойш Ахмедов Ахьмад, Эдильханов Шамсуддин, иштта кхы а.

Районе дукхагIа болча звеньевойша хьаллаьцад Ставрополерча Денисенко кхайкарал.

ХIанз геттара лоархIаме да тIаяьннача хьажкIашта доаггIача бесса гIулакх дар. Из болх дикагIа вIаштIехьбаккхара беррига низ тIабахийтаб парте райкома. Района къахьегамхой бIубенна ба ССКП XXII съезда сийна тIаийца декхараш толамца кхоачашдерг хиларах.

— 1960 шера 203 гектар хулача лаьттара гектара тIара 66 центнер фуалъяьха хьажкIаш яьхар тха бригадо,— йоах Сунженски района «Победа» яхача колхоза шоллагIча тракторно-полеводчески бригада бригадира нов. **Жевненкос.**

— Соахка техника ца хиларах квадратех ензар оаха хьажкIаш. Укх шера тхона пачхалкхено керда техника еннай.

Культиваци еш, макха боаккхаш дика кийчдаьча лаьтта дIайийний хьажкIаш. Нийссача квадратех, цхьан бIена чу 1—2 йолаш тIаяьннай уж. ХIанз шхоралгIа культиваци еш я бригада.

ДIайийна культураш дика хьувкъае къовсам лоаттабу оаха, бакъда царна хан-ханнахьа гIулакх делга тIехьдувл цхьадола балхаш кулгашца деш хиларах. Къаьстта ала доагIа из хьахинна даьнна ялат чуэцара балхах. Чуэца комбайнаш ца тоъаш, кхай тIа латта йIаьхлу хьажкIаш, тIаккха уж наха дIаккхухь. Яла йиш йола хьажкIаш ца йоалаш юс. Колхозе цаI мара хьажкIаш чуэца комбайн яц. Из къувс оаха массане а. ХIанз тха колхозе эшаш я РТ-3 яха хьажкIаш чуэца керда, дика комбайн. Аз дех кхоъ кхачийта а тха колхозага уж комбайнаш кхачийтар.

Тхоай шоллагIча тракторно-полеводчески бригада цIерах аз дош лу тIаийца социалистически декхараш кхоачашдергхиларах.

ДикагIбарий опытах пайда эцаш вIаштIехьбаккха болх

ССКП ЦК январски Пленума решенеш толамца кхоачашъяра доккхий социалистически декхараш тIаийцад Грозненски района къахьегамхоша, йоах ССКП райкома секретара нов. **Дудника.** ХIанз беррига низ тIабахийта къахьегаш ба уж семилетка кхоалагIча шера юрта боахам дIахо а цIенхаштта дегIабоалабара. Районерча хьажкIаш лелаераша ханнахьа агротехнико яххача бесса гIулакх а деш квадратно-гнездовой хьисапе дIайийнай еррига хьажкIаш. Дукха ба звеньевойш доккхий декхараш тIаийца, кура культура хьувкъаргйолаш болх вIаштIехьбаьккха.

Парте райкомо беррига низ тIабахийтаб балха юкъера кхоачамбоацараш сихагIа дIадахара. Пачхалкхенна шура дIаялара план кхоачашъяьяц, аьнна тхона А. С. Трофимова яь критика геттара нийса яр. Цхьабакъда, укх тIеххьарча деношка оаха дукха балхаш даьд доахангара шура дукхагIа яккхара. Моша доакъар дехкар бахьан долаш тIеххьарча кхаь дийнахьа 3 тонн шура тIакхийттай. ДIахо шура дукхагIа яккхара керда наькъаш лаха дага да тхо.

Геттара кIезига новкъостал ду юрта боахама къахьегамхошта Iилмана учрежденеша, юрта боахама специалисташа, совхозий управленеша. Шоай болх сихагIа вIаштIехьбаккха декхарийла я уж организацеш.

ХIанз керттерадар да тIаяьннача хьажкIашта доаггIача бесса гIулакх дар. Из болх дикагIбарий опытах шерра пайда а эцаш вIаштIехьбаккха беза.

Ачхой-Мартановски районерча «Красноармейский» яхача совхозе, аьлар нов. **Кагерманова,** укх шера 1600 гектар соахкарчул дукхагIа хьажкIаш дIайийнай. Духхьал тха бригаде шозза дукхагIа йийнай из лоархIаме йола культура.

ССКП ЦК январски Пленума решенеш толамца кхоачашъяра, хьамсарча парте XXII-ча съезда сийленца накъа дахара оаха укх шера доккхий декхараш тIаийцад — хIара гектара тIара 60 центнер ялатийна лаьрхIа хьажкIаши, 450 центнер свеклаи чуэца. Дош кхоачашде йиш хургйолаш вIаштIехьбаьккхаб оаха тхоай болх. Кхашка шортта удобренеш ехкай, еррига хьажкIаш квадратно-гнездовой хьисапе дикагIа йолча хана дIайийнай, культиваци яьй. ДIайийна хьажкIаш а свекла а хIанз геттара дика тIаяьннай. Цу лоархIаме йолча культурашта гIулакх де ховш а шоай болх чIоагIа безаме беш а говзанчаш дукха ба совхозе. Укх шера тха кхашка ду балхаш дерригаш а механизированни да. Цу гIулакхо лакхъю къахьегама овсарле.

ТIаийца декхараш толамца кхоачашдара чIоагIа лоархIаме да гуйран хьажкIаш чуэцара хIанззехьа йоакхо яр. Цхьабакъда, тхога геттара кIезига я ялат чуэцара йола техника. Духхьал 3 комбайн мара яц. 9—10 комбайн эш тхона ший ханнахьа хьажкIаш чуэца. Из гIулакх чIоагIа терко е езаш да.

Тха хьажкIаш лелаераш цIи хеза волча Ставрополерча звеньевой П. Денисенко кхайкарал хьал а лаьца, коммунистически къахьегама бригада яха сийлен цIи яккхара къахьегаш ба. Оаха толамца кхоачашдергда ССКП XXII съезда сийна тIаийца доккхий декхараш.

ДIахо къамаьл дир Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза парторганизаце секретара нов. **Табацковас.**

Хьайбаш дебадара, цар продукташ дукхагIа хилийтара, беррига боахам тоабара Iалаьмате боккха лоархIам болаш йола хьажкIаш соахкарчул шозза дукхагIа йийнай оаха, уж дикагIа хьувкъаяра це мел дезар деш а доахк.

ХьажкIаш дIаейолаялалехьа 500 гектара тIа хий диллар, хIанз юха а хьажкIаш дIайийна лаьтта хих дузаеш доахк тхо.

ДукхагIа хьажкIаш дIаера духьа, шалаш йола лаьтта ораш даьха докъа а даь, цига а хьажкIаш дIайийний оаха. Цу участка тIа болх беш Гордейчука звено я. Эрз, йоархIаш дукха тIаювл. Звено членаша чIоагIа къахьег. Из болх дукха а хала а хиларах царна новкъостала школьникаш а гIулакхера нах а бахаб. Балхах бIикъожабеш яц звено. ХIара гектара тIара 50 центнер хьажкIаш чуя дош деннад цо.

Гектара тIара 60 центнер хьажкIаш чуя декхараш тIа а ийца, хIаране 200-нел совгIа гектара тIа болх беш Осаевеи Кандауровеи кулгалду звенош а я. Цар шоай участкашка урагIеи пхорагIеи культиваци а яьй, хIанз минеральни удобрени а тохаш хий дилла кийчлуш а ба.

Цхьабакъда балха новкъарле еш гIулакхаш а да. Минеральни удобрени кхо ди хьалха мара енаяц, аьлах холаш ду 4 машин царна эша оатхалаш ца хиларах болх ца беш латт, из болх кулгашца бу. Кхоачам хилал хьажкIаш чуийю комбайнаш яц.

— ССКП ЦК январски Пленум хинначул тIехьагIа,—аьлар нов. **Газдиева** — «Назрановский» совхоза Iаьлий-Юртарча отделене 9 звено вIашагIъеллай, царех 3 хьажкIаш лелаеи 6 коартолаш еи. Коартолаш ханнахьа дIа а йийна хIанз дика тIаяьннай. Квадратно-гнездовой хьисапе дIайийнай хьажкIаш. Ерригача участкашка хьажкIаш а дика тIаяьннай. Коартолашта шоззеи хьажкIашта цкъаи макха баьккхаб.

Тракторaши, культиваторaши, кхыйола инвентарьи кхоачамболаш ца хилар бахьан долаш, болх графиках белга вIаштIехьдалац, оасар а кхыдола балхаш а кулгашца де дезаш хул.

«Назрановский» совхоза аэрофлота молхаш тохаргйолаш договор даьдар, цхьабакъда цу хьакъехьа хIанзалца хьадаь цхьаккха а хIама дац.

160 гектар сомий беш я тха. Цунна эша гIулакхаш де машинаш ца хилар бахьан долаш дерригa а балхаш кулгашца ду. ДIадодар лаьрхIачул дукхагIа хул. Беш къона хилар бахьан долаш хьадоагIар кIезига да, цудухьа из болх хIанз а зене ба. Оаха дех тхона беша эша болх бе машинаш ялар а цунна хий дила новкъостал дар а.

Тха отделене болхлошта хIанз а бокъонца хац малагIа болх баьчоа мела фу доагIа, болх совгIа баьчоа, дикагIа баьчоа мел фу тIаккхет. Цу дешаех тхо бокъонца кхетадар дех оаха.

Тха отделене болхлоша дош лу ССКП XXII съезда сийна тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачашде.

— Виъ механизторах латт тха звено,—аьлар Шаьла района «Джалка» совхоза цIи хезача хьажкIаш лелаечо нов. **Зармаева,** — 220 гектар лаьтта да тхога, цунах 200 гектара тIа хьажкIаши 20 гектара тIа шекара свеклаи йийнай оаха. Цу лаьттара гектара тIара 120 центнер хьажкIаши 400 центнер свеклаи яккха социалистически декхар тIаийцад тха звенос. Уж хьувкъаргйолаш Iай денз лаьтта кийчдеш болх баьб, гектара тIа 20 тонн кхои, аммиачни селитреи, суперфосфати йиллай, тIоадал Iоае хьалхара хий диллад. 100 гектар йисай тха удобрени йилланза, аммиачни селитра ца тоъаш, из яла еза тхона республикански организаце. Удобрени ца юлле, культураш хьувкъаргьяц.

ВИР-63 яха III-гIа хьахинна хьажкIий фу дIадийнад оаха квадратно-гнездовой хьисапе. Нийса квадраташ хулаш дика тIаяьннай хьажкIаш. Свеклацара болх йистебаьккхаб оаха, культиваци яьй, гектара 70 эзар свекла юташ нийлхъяьй.

Дуккха кхаьча хьажкIаш яха лаьцача Ерригроссийски яхьа юкъе яхай тха звено.

Къамаьл даьча «Ингушский» совхоза отделене управляюще нов. **Гунуева** белгалдир шоай отделене 1600 гектар хьажкIаш дIайийна хилар. Соахкарчул шозза дукхагIа я уж. Еррига хьажкIаш квадратно-гнездовой хьисапе а йийнай, хIаьта квадраташ нийса йолаш дика хьа тIа а яьннай.

Укх шера 40 центнер фуалъяьха хьажкIаш хIара гектара тIара яха къовсам лоаттабеш да тхо, йоах дIахо нов. Гуноева. КIезига декхар да из, хIана аьлча тха районе хьажкIаш...

— Республика комсомольцашеи кагирхошеи 20 эзар гектар хулача лаьтта ялата лаьрхIа хьажкIаш дIае а гектара тIара 50—55 центнерал кIезигагIа йоацаш хьажкIаш яха а, хIаьта доакъара хьажкIаш дIайийнача лаьттара гектара тIара 600 центнер моша доакъар даккха а декхар тIаийцад, — йоах комсомола Нохч-ГIалгIай обкома секретара нов. **Шепелевас.**

ХIаьта республикерча 80 эзар пионерои дешархочои укх шера 70 эзар центнер совгIа хьажкIаш яха декхар тIаийцад.

— Укх бIаьсти кхашка даьча балхаша хьахьокх уж декхараш кхоачашдергхилар. Дика кийчдаьча, тоадаьча лаьтта дIайийнай хьажкIаш. Республике хьахиннаб хьажкIаш кхее ховш бола къона говзаш. ХьажкIаш дика кхеяр шоай кертера декхар лоархI республика комсомольски организацеша.

Партийни организацей оатIонгахьара хадданза новкъостал эш комсомольски организацешта, комсомольцаша дIадоладаь дика гIулакх хьаллаца деза. Соахка республике 450 комсомольций-кагирхой звено вIашагIъеллаяр, 210 мара ца юсаш ехар уж. Укх шера а дукха моттигаш я звенош еха.

Наха юкъе беш бола организаторски кхетамеи болх тоабеш гIулакхаш даьд. Боккха пайда лу хьажкIий кхашка еча семинараша.

Комсомольски организацеша кагирхошта юкъе социалистически яхь вIашагIйоллаш хьалхле лелаю. Духхьал цу гIулакха лаьрхIа юрта боахама специалисташ юкъе бола штаб йиллай комсомола обкоме. Социалистически яхьа итоташ ю, районий комсомольций кагирхой балха тIахьожам лоаттабу. Цу гIулакхаша боккха пайда лу.

— Доккхий декхараш оттадаьд ССКП ЦК-а январски Пленумо юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка,— аьлар Советски района Кирова цIерахча колхоза председатела нов. **Мусостова.**

Тха колхоза бригадаша доккхий декхараш тIаийцад укх шера. Гектара тIара 45 центнер фуалъяьха хьажкIаш яха лаьрхIад цар. Шоаш

ТIЕХЬАЙИСАРАШЦАРА ХЬАЛХА ЛАТТАРАШЦА

Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» яхача совхоза № 2 йолча фермера гIулакхаш эргадаьлар парте январски Пленум хинначул тIехьагIа, дояркашеи хьайбаш леладерашеи цун решенеш Iома а янь, шура дукхагIа яккхара цIенхаштта уйла яьча хана. ТIехьарча шерашка кхаччалца шура яккхара сводкашка 4—6 моттиге латтар ферма коллектив. Цхьабакъда, укх шера шоай болх эрга а баьккха, хIара фуражни Iаттагара 1900 килограмм шура яккха лаьрхIад ферма болхлоша.

Юххьанца денз дика дIадоладир цар гIулакх. Отделене зоотехника нов. Чередниченковай, хьайбай боахаме дукхача хана денз болх беш волча ферма бригадира нов. Дадаева новкъосталца ден распорядок а дехкаргдолча доакъара рацион а оттаьяй, хIара дояркашеи хьайбаш лeладеча болхлочоаи дIадовзийтад шоай балха декхараш.

Духхьашха декха 9 шинар а долаш, 119 етт ба хIанз ферме, уж дерригa доахан воркI доярканa дийкъад. ДукхагIа дола доахан шаьрача моттигерча цIеча доахана фух да.

Шаьрача моттигера цIеча фух дола доахан шура дукха луш хуле а (17—18 литр дийнахьа), шоай тайпа эйпаш доахкаш да: лазар атта тIаэцаш хул, йIовхал лац, сеца латтар мара, дода хий вIалла мала а тигац. Уж халонаш я хIанз а,— керда кхоалле сихха хьалъяь яккха еза, кIезиг-кIезига Iомадеш, кердача хьалашка Iомаде деза доахан. Кхы тайпа кхоачамбоацараш а да ферме, дале а, ферма коллективо чIоаггIа оарцагIъяьнна къахьегарах укх тIехьарча хана районе хьалха латтараштa тIехьаккхийнай из. Толам баьккхаб хьайбашта дика Iунал дар а уж дика кхабар а бахьан долаш.

11 сахьат даллалца доажаду доахан, цул тIехьагIа аххан лагере чу а доаладийя, цига моша люцерна лу царна. 12 сахьат даьлча детт. Делкъийга дийтта даьнначул тIехьагIа сайрийна детта ха тIаккхаччалца рожа тIеи клевер тIеи доажаду уж. Сайрийна детта доладу 18 сахьати 30 минути яьлча денз 20 сахьати 30 минути яллалца. Сайрийна дийтта даьнначул тIехьагIа люцерна а йилле дIаоттаду. Додача хи тIа а диге меладу хий.

Деттача хана массаза а доахана шамараш дулл доярканa, массаж ю царна, декъа гата а хьекхе цIенду. Iай йола распорядок а цу тайппара я. Ден распорядок иштта нийса кхоачашъяр, хьайбашта гIулакх дика дар, уж Iалашдар бахьан долаш, шура яккхара районе хьалха латт ферма хIанз. ТIайийца декхараш 1800 килограмм шура яккха аьнна доллашехьа а, хIара фуражни Iаттагара 1300 килограмм мара яккханзар соахка, хIаьта укх шера 1900 килограмм шура яккха аьнна тIайийцача декхарах ерригача ферме юкъера лаьрхIача 25 майга кхаччалца 800 килограмм совгIа шура яьккхай хIара Iаттагара. Квартала план 126,8 процент кхоачашъяьй ферма.

Доярканa юкъе дикагIа дола толамаш даьхараш Ахаевз Маккеи Апаева Либахани я. Ахаева Макка Казахстане а хиннай доярка болх беш, хIаьта укхаза 1957 шера денз болх бу цо. Соахка хьалха латтарех яцар из, цхьабакъда, дукха хана денз болх баь ший йолча опытах пайда а эцаш, керда кхоачамаш гуча а доахаш, шура дукхагIа яха яьлар из. Социалистически декхарех шера 2300 килограмм яккха езача цо 25 майга кхаччалца 1050 килограмм шура яьккхай хIара фуражни Iаттагара. Шийга лелабе аьнна 14 етт дIабелча денз, чIоагIа йоакхо еш, безамца хьайбашта гIулакх де йолаелар Ахаева. Рационага хьежжа доакъар нийса телaрал совгIа, бокъонца зоотехнически бокъонаша яххача тайпара ду цо хьайбашта гIулакх, детт, Iалашду уж. Деттале хьалхагIа Iатта шим бул, шинна а кулгаца хьекха а беш, массаж ю, тIаккха шура шамар чу дукхагIа Iов, тIарах Iо дикагIа а йоагIа. ХIара етт ши-ший аргIах а доахан лоаттадеш кIаьд ца далийтар духьа сиха а детт. Доахан дийтта даьнначул тIехьагIа цIаькха а шамарашта массаж ю цхьаккха тIадам юхе ца буташ ерригa шура Iояккхар духьа. Цу гIулакхо шура совъяьккха ца Iеш, хьоанал а совйоаккх, хIана аьлча шамарашка яллийсача шурийца хьоанал дукхагIа хул.

Доаханца болх беча хана доярканa цар оамалаш Iомаю, хьесташ леладу уж. Дахка дезденнача хана доахан чусоцаду. Цу юкъа дикагIа кхоаб уж Ахаевас, цахкача хана дерстагIа хилийтар а цар Iодаь Iаьсий унахцIена хилийтар а духьа.

Чусоцадаь доахан хIара денна дика цIенду, 2—3 сахьата фега арахец. Бехкачул тIехьагIа етт дикача хьал тIа хуле, 8—9 ди даьннача гIолла хьалхагIа хиннача доакъарий боарамах кхоаб. Цхьабакъда, эггара хьалагIа дола гIулакх да дехкачул тIехьагIа доахан деттилга. Доахан дехкача юххехь дийнахьа 4—5-зза детт Ахаевас, хIаьта цхьа бутт баьннача гIолла юха а хьалхагIа санна кхозза детта доладу. Къаьстта терко тIайохийт дехкача юххье доахан кхабара, хIана аьлча доагI-доагIача тайппара моша доакъараши концентраташи телаш хилча, Iатто хIара денна шура тIаетт, вешта аьлча цун рациона юкъе доакъараш дукхагIа ухийт тIаетталуш йола шура цо лаьгIъяллца.

Иштта йоакхо еш доаханна гIулакх дарои ерригa зоотехнически бокъонаш нийса кхоачашъярои доярканa Ахаевайга йиш хилийтар укх шера шура дукха яккха.

Доярка хьийгача къин дика мах баьб районеи совхозеи кулгалхоша. Цунна еннай совхоза Сийлен грамота, Сийлен доска тIа яьккхай из.

ДикагIа йола ферма коллектив, укх шера ше тIайийца доккхий социалистически декхараш кхоачаш а деш, нов. Хасиев бригадир волча № 1 йолча фермаца яхье а яьнна, ший дерригa низаш оарцагIдоахаш я ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъяр духьа.

Р. НАУРБИЕВ,
(тха собкор.).

Укх шера октябрь бетта хургйолча ССКП XXII-ча съезда сийна доккхий толамаш доахаш накъа яхара сийленца къахьегаш я Грознерча центральни ремонтно-механически завода кузнечни цеха коллектив. Производственни план ханал хьалха кхоачашъяра, къахьегама овсарле лакхъяра кердадараш балха юкъе а кхувлаш къахьегаш я из коллектив. ХIара бетта йола план 118—120 процент кхоачашъю цо.

ХIанз чIоаггIа къовсам лоаттабу цо коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара.

Къаьстта дика болх беш ба котельщик н. Максимов, электросварщик н. Цыганков, иштта кхыбараш а. ХIара дийнахьа йола нормаш 150—160 процент кхоачашъю цар.

СУРТА ТIА: газосварщик А. Цыганков.

И. ПЛИЕВА текст сурти.

ЗАКАРПАТСКИ ОБЛАСТЬ. Мехка малхбоален области кхаш хIанз мара лаьх мукъадаьннадац, ялат дIадувш латт, хозача Закарпатье бешамашка хьалха кхача гуржий боалаш чуэцаш латт. Эггара хьалха баьха боалаш Ужгорода къахьегамхошта дIабахьийтаб.

СУРТА ТIА: Виноградовски района «Октябрьская революция» яхача сельхозартела колхозхо Марушинец Анна боалаш хьабоахаш йоалл.

Л. Ковгана сурт.
ТАСС фотохроника.

ХьажкIашта дика гIулакх ду.

Ставропольски краерча цIи хезача механизатора Денисенко Петрос дIадоладаь дика гIулакх шийна хьахезача гIадваха хьаллаьцар из Сунженски района XX-ча партсъезда цIерахча колхоза механизированни звенона керте латтача звеньевойс нов. Оленкос. Ерригроссийски яхье дакъа лацара ца тоъаш дола лаьтта дийхар цо колхоза правленегара.

Цун дехар кхоачашдир. 210 гектар лаьтта да цун хIанз хьажкIаш дIайийна.

ХьажкIашта фу эш дика хов Оленкона. Iай денз хьаволавелар из лаьтта кийчде. Кхай тIа кхо диллар, ханнахьа лаьтта тоадир, хьажкIаш квадратно-гнездови хьисапе дIайийра. ХIанз гучаяьннай баьццара квадраташ. Еррига квадраташ нийса я.

Шийгарча дерригача лаьттах гектара тIара 65 центнер хьажкIаш яха дош деннад нов. Оленкос. Ерригача участке дика гIулакх ду цун звенос — макха баьккхаб, шозза культиваци яьй.

ХIанз лоаццача хана хьажкIашта доаггIача бесса гIулакх даь чакхдаккхара хьинаре къахьегаш ба механизатораш нов. Оленко, Попов.

М. ЦУРОВ.

Вахте эттаб буровикаш

Тирка йистерча дукъацара мехкдаьтта лохаш бурув детташ ба хIанз «Грознефтеразведка» яхача треста Калаусски геолого-тохкама бурув деттача партецара буровикаш. Цу партецара Шевчук Владимира кулгалдеча бригадо соахка декабрь бетта 1490 метр мара кIоарга доацача тIоанашта юкъера мехкдаьтта лехар. ХIанз цу тIоанашка доалла мехкдаьтта меллад хар духьа массехк скважинана бурув тохаш латт.

ЧIоагIа балхаш ду лаьттан ченаш тохкаш болча болхлоша. Халача геологически хьалашка бурув детташ уж скважинаш йоаххашехьа а, бIубенна лаьттан кIалхарча ганзашка бода никъ буллаш боахк буровикаш. ССКП XXII-ча съезда дика накъа бахар духьа шерра социалистически яхь яьржай бригадай коллективашта юкъе.

Буровикашта доккхий гIулакхаш карагIдувлаш хилар кьахьокх цар доахача толамаша. Скважинаш яхара йола заданеш бетт-бетта тIеххкхоачашъю цар. ДIабахача биъ бетта бурув тохара план 3870 метри социалистически декхараш 4310 метри йолча цар 4910 метр бурув техад. Цу тайппара 126 процент кхоачашъяьй биъ бетта план. Мая хьалхарча ах бетта бурув тохара йола задани ханал хьалха кхоачашъяьй.

Къаьстта дика болх бу мастера коммуниста Михаил Николаевич Влизькос кулгалдеча бригадацарча буровикаша. Коммунистически къахьегама бригада яха сий дола цIи яккхар духьа къовсам лоаттабеш я из бригада. ДIабахача биъ бетта бригадо дерригa а дIалаьрхIача 1927 метр бурув техад—планал 400 метр гаргга совгIа.

Доккхий толамаш доахаш ба къахьегама вахте эттача Бачаров Александра, Кузнецов Федора, Вакарагов Темира, Менечихин Ивана сменашцара буровикаш.

Цу тайппара ССКП XXII-ча съезда сийна къахьегама вахте а этта, укх деношка тIагIертта къахьегаш ба Владимир Иванович Шевчуки Иван Михайлович Григорьеви мастераш болча бригадашцара буровикаш а.

И. ПЕТРУХИН.

Оаха яздаьчох хиннар

Грознерча № 2 йолча кирпишкий заводе кадрай учет харцахьа лелаеш хиларах йола, «Юв» яхача рубрика кIал «Нахи кирпишкаши» яха корреспонденци араяьннаяр 1961 шера 27 апреле «Сердало» газета тIа.

Цу тIа дувцар бакъду Нохч-ГIалгIай совнархоза гIишлош еча Управлене начальника заместитела нов. Г. Черкевича. № 2 йолча кирпишкий завода болхлойи инженерно-техническ персоналеи кадрай учета юкъера кхоачамбоацараш дIадоахаш хьадда дола гIулакхаш деш да, йоах цо.

Хьайбай продукташ дукхагIа

Наурски районе эггара боккхагIа бола боахам ба Ленина цIерах йола колхоз. Дукха доахани жаи да цун.

Колхоза Калиновская яхача станицера колхозникаш ССКП ЦК-а январски Пленума решенеш чехкагIа а дикагIа а чаккхйоахаш, доккхий производственни хьоккхамашца парте XXII-ча съезда накъа баха кийчлуш ба.

Кхай тIара а хьайбаех а йоала продукташ дукхагIа яха кхоачамаши торонаши лех цар тIагIертта.

Укх шера паччахьалкхенга 800 бежан, 7000 устагIа, 800 хьакха, 65000 коа тIара оалхазар, 3000 кролик йохка лерхI колхозникаша.

Из атта декхар доацилга дика кхетаду цар. Цхьабакъда, царна хов дукхагIа дулх, шура, тха даккха, фуаш гулде, царга дIабода мах лохбе колхоза йиш хургхилар, нагахьа санна ший йола торонаш гуча а яьха, царех бизза пайда эце.

Из гIулакх дувцаш Ленина цIерахча колхоза Постни яхача отарашка экономически конференци хилар. Цига баьхкабар дикагIа бола жа Iуй, доахан доажадераш, Iаьсий леладераш, коа тIара оалхазараш леладераш, зоотехникаш.

«Хьайбай продукци дукхагIа яккхареи цунга дIабода мах лохбареи наькъаш» яха доклад йир колхоза воккхагIа волча зоотехника А. С. Колпикова.

ДукхагIа дола ахча колхозага кхоач хьайбай боахама тIара. Соахка колхозага кхаьчача 22,4 миллион (къаьнара ахча) сомах алхха паччахьалкхенга тха доахкарах 13 миллион сом кхаьчар. Цудухьа дийцар докладчика хьайбай боахамах дола дош.

— Укх шера колхозе тха дукхагIа даьккха дале а, юкъера лаьрхIача цхьан устагIана тIера 5—5,2 килограмм мара яьккхаяц, хIаьта дикагIа долча боахамашка 6 килограмм дика тха доаккх, — аьлар нов. Колпикова. Вайга а доаккхалургда иштта тха. Укх тIеххьарча шин шера вай колхозе дикагIча тайпах долча жен арахьара тIаденача фуца 10 эзар жийна осеменени яьй. ХIанз дика жа а доладеннад вай. Цу гIулакхо вайга йиш хулийтаргья укх гаргарча шин-кхаь шера хIара устагIана тIера 6 килограммал кIезигагIа доацаш тха даккха. ХIанз шин шера кхозза жа дахкийташ а ши Iул вIашагIтеха жа леладеш а Ф. Т. Плотников мара вац вай. ХьатIадоагIача шера из прогрессивни метод шерра дIайоаржаергья. Жа Iуй механизированни бригадаш вIашагIтохаргья.

Хьайбай боахаме деча халача балхашта механизаци яр дийцар ше къамаьл деш колхоза воккхагIа волча механика нов. Макарова.

— Доахан чудоахкадеча шин кхий чу подвесной никъ биллаб, доахана цхьан кхий чу хий меладу автоматаш оттаьяй, доакъар диллара балха а жа Iуй 17 бригаде жена гIувнашкара хий меладара а механизаци яьй, — аьлар цо. Цхьабакъда, вай боахама из кIезига да. Оаха, механизатораша дукхагIа къахьега деза рационализации изобретении еш. Цунца новкъостал дулургда тхога колхоза хьайбай боахамерча халача балхашта чехкагIа механизаци е.

Районе эггара дикагIа йолча Черногаева яхача оттарашкарча доахан доажадеча къонача коммуниста Дмитрий Зубкова даьча къамаьлага чIоагIа ладийгIар наха. Цо дIайовзийтар ший балха опыт.

— Тха фермерча доярканa семилетка кхоалагIча шера хIара Iаттагара 3000 килограммал кIезигагIа йоацаш шура яккха декхар тIайийцад, аьлар цо. Шоаш тIайийца декхараш кхоачашде шу долалушшехь чIоагIа къахьега болабелар уж. Уж декхараш цар кхоачашдеча сай оагIонгахьара доагIа новкъостал де гIерт со. Доахана хан-ханнахьа хий меладу, дика цузаду. ХIаьта хIанз, йIайха ха эттача, шортта буц йолча хана дийнахь а бус а доажаду аз доахан.

Согарча Iулцарча доахангара цхьан Iаттагара лерхIаш укх шера 1120 килограмм совгIа шура яьккхай, хIаьта доярканa Андреева Клавде, Шелелко Марияс, Лукманова Зинаидас шоаш деттача доахангара хIаранегара 1220—1600 килограмм шура яьккхай.

Дика къамаьл дар воккхагIа волча жа Iуно В. Ф. Титова даьр. Парте XXII-ча съезда сийна социалистически яхь а лаьца, укх шера бахка бIаь жий лоархIаш 130 Iаьхар байта шоаш тIайийца декхар 100 жева 137 Iаьхар беш кхоачашдир цун бригадерча жа Iуша, Iоахарий ца дойташ лора а дир.

Цул тIехьагIа къамаьл дир коа тIара оалхазараш леладеш ткъэь итт шу совгIа йолча хана колхозе болх беча къаьнача колхозхочо А. С. Старицкаяс.

— ХIанз хIара денна 4000 фуъ гулду оаха, аьлар цо. — Шу доладелча хана денз паччахьалкхенга 300 эзар гаргга фуъ а дехкад. Укх шера яхкача хIара котамгара 137 фуъ гулде декхар тIайийцад тха фермерча коа тIара оалхазараш леладераша, из декхар кхоачаш а дергда,— аьлар Старицкаяс.

Боккха пайда боалаш конференци хилар цох. Колхоза правленегеи парткомагеи шурий-товарни фермайи жа Iуй бригадийи дикагIа болча болхлоша дIахайтар хьайбаех йоала продукташ дукхагIа яхара а царга дIабода мах лохбара а мишта дикагIа пайда эцаргба йолаш йолча торонех.

Б. РОМАЗАНОВ.

Казахски ССР. Есильски района «Свободный» яха совхоз Целиноградски областа боахамашта юкъе хьалхле лелаеш я. ДIадахача шера паччахьалкхенна миллион пунт совгIа кIа деннад цо. ХIанз 18 эзар гектара тIа хьалха дIадув ялат дIадийна йистебоалаш латт целинникаш, хьажкIаш дIае болалуш латт. Боккха теркам тIабохийт бобови культураш лелаяра. Укх шера 400 гектара тIа горох хьалкхеергья. Толамца дегIабоагIа хьайбай боахам а. Совхозе 1000 совгIа бежан да, дукха хьакхарч я.

ССКП XXII-ча съезда сийна яхье а яьнна, целинникий коллективо къовсам лоаттабу укх шера ялатий бIаь пунт яккхара, хьайбай боахам дегIабоалабара.

Сурта тIа: «Свободный» яхача совхозе кIа дIадувш латт.
В. Клипиницера сурт. **ТАСС фотохроника.**

БIаь жийна тIехьа— 129 Iаьхар

Семилетка кхоалагIча шера доккхий декхараш тIа а ийца, хьинаре къахьегаш ба МагIалбика района «Ингушский» совхоза жа леладеча ферма болхлой. ВоккхагIа вола жа Iу Ясиев Хасмохьмад керте латтача бригада укх шера декхар тIайийцад хIара 100 жийна тIехьа 120 Iаьхар хьалкхебе.

Уж декхараш толамца кхоачашдара сийленца къахьегаш ба жа Iуй Висханов Iаббас, Ясиев Мовлад, Киломатов Салман. ЧIоагIа бехктокхаме ха я царна хIанзара яр. Жа дехка йистедовлаш латт, ларга болабеннаб. Эггара хьалха ларга доладаьд шерга кхаьча Iоахарий. ХIара Iаьхара тIера доаккх 3 килограмм тха.

Эггара хьалхара жа дахкаро хьагойт жа леладераша шоай декхараш толамца кхоачашделга. Укх деношка 715 жийх 549 бехкаб. Берригаш 712 Iаьхар баьб, хIара бIаь жийна тIехьа 129 Iаьхар хул уж. Дерригa Iоахарий дика тоаденна да. Жа кхы а дIахо дахкаш да.

Iоахарашта къаьстта дика гIулакх ду сакманщикаша Алероева Зулпата, Висханова Хадишата, Ясиева Джакке, иштта кхыбараша а.

Дехкача жена деннеи бийсанеи 200 грамм концентраташ тел, хIаьта, шиъ-кхоъ Iаьхар баьча жена къаьстта дика гIулакх ду. Тоъал тел минеральни доакъар а.

Дукха гаьна дац фермана боккхагIа болча жа Iуй Чертоев Темирсултана, Энгиноев Нураде, Терлоев Мухтара, Пешхоев Османа жа Iул. ТIайийцача декхарех хIара 100 жийна тIехьа 120 Iаьхар лела безача 125 Iаьхар лел цар Iулаца.

— Цхьа барт болаш къахьег тха бригада коллективо,—йоах нов. Чертоева,—цудухьа, даьха толамаш а во дац. 540 Iаьхар бахкаб тха Iулацара, царна тIехьа лел 677 Iаьхар. Дерригa Iоахарий дика тоаденна, унахцIена да. Ца дахкаш жа дац тха укх шера.

Пешхоев Осман балха венача хана жена дикка гIулакх де ховш вацар. ЧIоагIа новкъостал дир цунна цунца болх беча цун новкъосташа. ХIанз дикагIа болча жа Iуша санна дика болх беш ва из.

— Аьхки шортта жа доажаде моттиг я тхо долча, баьцаш дика я, — йоах жа Iуша. — Iай а тайп-тайпара доакъар жена хилийтара хIанззе чIоагIа йоакхо ю оаха. Цу гIулакха лаьрхIа эрий даьда дукха лаьтташ аьхад укх шера. Укх гаргарча деношка 120 гектара тIа судански баьцаш дIаювргья. Цул совгIа, шортта моша доакъар хургдолаш силоса лаьрхIа дIаювш латт хьажкIаш.

ССКП XXII-ча съезда доккхий толамаш а доахаш накъа бахара хьинаре къахьегаш ба цу жа леладеча ферма жа Iуй.

А. ХАРСИЕВ.

Кхы а дикагIа болх бергба

Ялх шу да аз жа лорга. ХIара шера йола балха норма массаза а тIеххоачашъе карагIдоал сона. Нагахьа санна дийнахьа йолча нормах 200 килограмм тха даккха дезе, 380—400 килограмм тха доаккх аз.

Атта бац жа Iуна болх. Цхьабакъда, ха а ховш бе беза из. Эггара хьалха со балха венача хана лорга устагIа мишта Iобилла беза а хацар сона. Дукха дезаш хиларах дукха ха ялалехьа дика Iомадир аз из гIулакх.

ДIадахача шера даьхачул дукхагIа толамаш даха безам ба са семилетка кхоалагIча шера.

ССКП XXII-ча съезда сийна укх шера тIайийца декхараш толамца кхоачашдергда аз.

П. ХАЙБУЛИН,
Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза жа лоргар.

Паччахьалкхенна тха дIалуш латт

Сихеи дикеи жа ларга, мамогга дукхагIа Даьхенна тха дала — иштта декхараш шоашта хьалхашка а оттадаь къахьегаш ба хIанз жа лоргаш бола. Каргалински района Менжинске цIерахча колхоза колхозникаш.

Балха эггара хьалхарча дийнахьа денз хьалхара моттиг яккхара шерра социалистически яхь а йоаржаяь, хьинаре къахьегаш я жа лоргача агрегатий коллективаш. Яхье яьннача коллективашта юкъе хьалхара моттиг яьккхай нов. С. Бурлакова кулгалдеча № 1 йолча жа лоргача агрегата коллективо. Цу зIамигача коллективе къаьстта дика жа лоргаш ба Александрин Василий, Ибрагимов Шамкай, Катаргин Алексей. Царех хIаране дийнахьа 65—70 устагIа лорг, 4 центнер тха доаккх.

Эггара хьалха жа лерга яьннай воккхагIа вола жа Iу А. Саитов керте латта коллектив. 885 устагIана тIера йиъ тонн гаргга тха даьккхад цо, юкъера лаьрхIача хIара устагIана тIера 4,5 килограмм тха а доаккхаш.

ШоллагIча агрегата жа лоргарашта юкъе доккхий толамаш даьхад Коваленко Дмитре, Карамурзаев Кантугана, Синюхаев Николая. ХIара дийнахьа 65 устагIа лорг цар.

Тхан хьалхара центнераш дIаяхьийтай колхозо паччахьалкхенна.

Е. ФАРНИЕВА.

Планаш кхоачашъярах йола отчеташ ца даьр даьд аьннеи харцахьеи оттаярах болча бехктокхамах дола

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума **соцам бу:**

Планаш кхоачашъярах йолча паччахьалкхен отчеташ тIа ца даьр даьд аьнна яздар, кхыйола дагалаьца харцахьара отчетни даннеш оттаяр СССР-а халкъа боахама зе деш дола паччахьалкхенна духьалара гIулакхаш а лоархIалда, уж леладеш бехке бараштa кхаь шерага кхаччалца кортамукъа хургвоацаш суд а йойла.

Союзни республикай Лакхехьарча Советий Президиумашта тIадуллалда союзни республикай уголовни кодексашта юкъе укх указага хьежжа доагIаш дола хувцамаш делга.

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
Л. БРЕЖНЕВ.

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Юртбоахама новкъостала

Юрта боахама къахьегамхоша ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъяра лоаттабеча къовсаме дика дакъа лоац Сталински района промышленни предприятей коллективаша. Вай республикерча 18 колхозаи 13 совхозаи шефство лелаю цар.

Укх шера 23 мае ССКП Сталински райкома бюрос Грозненски района колхозаштеи совхозаштеи новкъостал дара дола тIулакх дийцар. Баьча тохкамах гучадаьннад дукххача предприятей коллективаша шефство лелаеча колхозаштеи совхозаштеи чIоагIа новкъостал даьлга.

Иштта совнархоза централни ремонтно-механически заводо шефство лелаеча «Новый быт» яхача колхоза 23 электромотораштa, генератораштa, стартераштa ремонт яьй, 12 кормозапарникаш кийчъяьй, 20 погонни метр нийш яьй, хIаьта дукха тайп-тайпара оатхалаши инструменташи еннай.

Доккха новкъостал даьд Совнархоза гIишлошъеча управлене чуйоагIача автотранспортни контора коллективо шефство лелаеча «Советская Россия» яхача колхоза. Масала, капитальни йиъ автомашина ремонт яьй, колхоза передвижной электростанци еннай, хIаьта шоай транспортаца колхоза кхашка 1300 тонн моттигера удобрени йиллай. Цул совгIа, колхозе хьалъеш латт механически мастерской. Хьалъеш латтача мастерскена эшаргбола слесараш, токараш, иштта кхьбола специалисташ кийчбаьб автотранспортни контора.

«Кавэлектромонтаж» треста строительно-монтажни управлене коллективо № 1 йолча совхозе кийч а яь шиъ механизированни кормосмесителаш оттаяьй, хIаьта хIанз чуийнна совхоза центральни усадьбера денз хьакхарч лелаеча ферме кхаччалца электрически сердал телаш йола лини юллаш я.

Производственно-товарни контора мехкдаьттахоша шефство лелаеча Ермоловски коа тIара оалхазараш леладеча совхозе болх ца беш телха лаьтта водокачка тоаяьй. Цул совгIа, шефаша кийч а яь аьшка соалоз еннай совхоза, 12 тонн битума отходаш, 270 метр турбаш еннай.

Совнархоза химически промышленностеи мехкдаьтта промыслови управленеи чуйоагIача № 6 йолча строительно-монтажни управлене шоаш шефство лелаеча № 3 йолча совхозе 800 погонни метр дIоахал водопровод йиллай, сомий бешамашта опрыскивани яра эша, хIаране чу 4,5 кубически метр а йодаш кхоъ бешка кийчъяьй.

Шефство лелаеча колхозаштеи совхозаштеи деча новкъостала юкъера кхоачамбоацараш а дийцар райкома бюрос. Цхьаццайолча предприятей кулгалхоша йоаггIача тайпара йоакхо яц шефски декхараш кхоачашдара. Масала, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача заводо (директор нов. Вандюк, партбюро секретарь нов. Сарапин) № 1 йолча совхозе доахан чудохка помещени хьалъе дош деннадар. Совхозе гIишло хьалъе яхийта 12 болхло чувоагIа бригада кхоачамболлаш йолча гIишлоний материалашта из Iалаш ца яр бахьан долаш 15 дийнахьа болх а ца беш хиннай. Грозненски химзаводо (директор нов. Назаров, партбюро секретарь Павленко) № 15 йолча совхоза лоадамбоацаш гIишлоний материалаш дIахецар мара кхы хIама даьдац. ХIанз а хьайбаш леладеча фермашка электрофикаци е болабеннабац уж.

Совнархоза гIишлош еча управлене чуйоагIача материально-технически контора директора нов. Назарова шефство лелаеча Ленина цIерахча колхоза дукха новкъостал дергда аьнна дале а хIанзалца хьадаь хIама дац.

Райкома бюро къамаьл даьча Грозненски райисполкома председатела нов. Коробовас дийцар, укх аьхки районе хьайбаштеи коа тIарча оалхазараштеи лаьрхIа 150-нел кIезигагIа йоацаш помещенеш хьалъе езилга. Шефство лелаеча предприятеша геттара мела лелабу хьайбашта помещенеш хьалъяра болх. Ленина цIерахча культура Двореце колхозашкарчеи совхозашкарчеи клубашка болх бе кадраш кийчъяр духьа курсаш хьаеллара хьакъехьара предложени елар нов. Коробовас.

Бюрос дийцар колхозашкарчеи совхозашкарчеи партийни организацешта массово-политически болх лелабара, тунеядцашца къовсам лоаттабара предприятешкарча первични партийни организацеша новкъостал во делга.

ДIахо йодача хана Сталински района предприятеша подшефни болх лерттIа лелабара а кхоачамбоацараш дIадахара а соцам бир райкома бюрос.

М. ИВЛЕВ.

Доазол дехьара

Лаосах йолча дунен халкъий совещане

ЖЕНЕВА, 24 май. **ТАСС-а специальни корреспондента К. Романовске** хоам бу:

Селхан Лаоса дош къоастадарах йолча Дунен халкъий совещане нйслагІа йола заседани хилар, яхаш. Советски Союза викал волча СССР-а кхыча мехкашцарча гІулакхий министра заместитела Г. М. Пушкина къамаьл де дош делар КНР-а кхыча мехкашкарча гІулакхий министра Чэнь Ина.

Королевски правительстваи Нео Лао Хак Сат яхача партеи викалаша яххача тайпара Лаоса халкъа ший лоІаме хила а нейтралитет лелае а йола уйла хьаллаьцар ше къамаьл деш Чэнь И. Цо иштта хьаллаьцар Советски предложенеш а. 1954 шера хиннача женевски соглашенешца ца тарлуш хиларах американски предложенеш харцйир Чэнь И, уж «Лаосах долча деша дунен халкъашта юкъереи Лаоса чуреи доазув доадеш а боккъалдар аьлча Лаос кхыча мехкашта кара яхийта гІерташ а йоландаь».

Наха чІоаггІа ла а дувгІаш даь ший къамаьл йистедоалаш китайски делегацена керте латтачо аьлар:

Лаоса дош машара наькъаца къоастадарах йола Советски Союза оттаяь ши проект оттаяьй Лаос ший лоІаме хилареи цун суверенитетеи принципаш лоархІаш а 1954 шерарча женевски соглашенеша маяххара а. Советски Союза предложенеш иштта хьаллаьцар Лаоса викалаша, Вьетнама Демократически Республикаи Польшаи викалаша, хІаьта иштта могаеш уж тІанйцар цхьадолча мехкий викалаша а.

Китайски делегаце лерхІ Советски Союза предложенеш совещане дувцача деша хьакъехьа барт бара ларде лаца мегаргйолаш. Цхьадолча мехкий делегацеша а юкъейоалайир Лаоса дош къоастадарах йола шоай предложенеш. Уж предложенеш ювцача а царех консультацеш еча а хана цу предложенешта юкъе дика мел дар довза а цун уйла е а кийча да тхо. Цхьабакъда, Лаоса дош къоастадара моллагІа а проект укх принципашца мара хила йиш йолаш лерхІац оаха:

цхьоалагІа, 1954 шерара женевски соглашенеш ларде лацанза яргьяц;

шоллагІа, Лаос ший лоІаме хилари цун суверенитети лархІанца яргьяц;

кхоалагІа, Лаоса нейтралитет гІулакхашца чІоагІъянза яргьяц;

диълагІа, цІенхаштта къоастае еза Лаоса дешах йола дунен халкъашта юкъерча гІулакхашта йола аспекти Лаоса чурча гІулакхашта йола аспекти. Лаоса чура дешаш къоастаде доагІа алхха лаосцаша шоаш, миччa тайпара яле а магийта йиш яц моллагІча формах а Лаоса чурча моллагІча а гІулакхашта юкъе лелхилга тоадеш йола дунен халкъий соглашенеш;

пхелагІа, совещане йолча ерригача паччахьалкхенаша дакъа лаца деза цхьана оттаеча соглашенешта юкъе, уж цІенхаштта лелае а еза.

Цул тІехьагІа къамаьл дир Таиланда кхыча мехкашкарча гІулакхий министра Танат Камана. Совещане Лаоса викал мала хила веза яха дош къоастадеш барт баьчул тІехьагІа, переговораш еча юкъе дакъа лоацаш «Лаоса кхыча политически партей» викалаш а хила беза аьнна предложени юкъейоалайир цо. Таханара заседани процедурни дешашца кхоачам баь Іе езар яхаш, из духьал вар китайски делегацена керте латтачо даьча къамаьла.

ХІанз ховш да, Таиланда викало даь къамаьл председателал деш волча Г. М. Пушкина доаггІача тайпара цунна дашхар. ГІулакх миштад аьлча, аьлар цо, Таиланда викал совещане ва тІехьависав, хІаьта цунна дага деха дешаш совещани а йолаялалехьа къоастадаьдар. Цхьабакъда, цунах кхоачам баь Іанзар Танат Коман. Цо аьлар, Лаоса викалех дола дош юха а гІоттаде бокъо я са.

ХатІайоагІа заседани оршот денал, 29 маял тІехьа ца йоалаш хургья, аьлар Г. М. Пушкина. Совещане 3—4 заседани е лерхІ делегацей хьадда йола предложенеш ювцаш, цул тІехьагІа вІаши дага а баьнна, дикагІа хургболаш совещане болх вІаштІехьбаккхара дош къоастадергда.

Э. Мэрроу заявлени

НЬЮ-ЙОРК, 25 май. (ТАСС). Кепайоазон национальни клубе къамаьл деш, США информационни агентства директора Эдвард Мэрроу аьлар, Ассошиэйтед Пресс яхача агентства бера хоамах, Вашингтоне дипломаташта —неграшта дискриминаци еш хиларо Африка халкъашта хьалхашка ВІашагІкхийттача Штатий сий доаду.

«Тха столице баха йиш йолаш бац африкански дипломаташ, — аьлар Мэррoу, — цІеош дараша чуховша цІенош лац царна, школашка цар бераш дІаэца тигац, тикашка барзкъа дистийтац. Цар дезалцара нах пляжа тІа битац.

ХІанз укх сахьата Вашингтоне 30 гаргга Африка викал ва. КІаьда аьлча, «кхоачам беш доаца вахара хьал» ла деза цар.

КІезигагІа бале а царех кхоалагІа дакъа ла йиш йоацача хьалашка бах».

ВІашагІкхийттача Штаташка негритянски дипломаташца леладу гІулакх, царца гІулакх леладу алийта деш да, аьлар Мэррoу.

БЕЛЬКАСЕМА ЗАЯВЛЕНИ

ЖЕНЕВА, 24 май. (ТАСС) Селхан Алжирски Республика ханна йолча правительства делегацена керте латтача Крим Белькасема алжирски правительства политиках заявлени йир пресс-конференце.

Массанена а ховш долча тайпара, алжирски халкъо герз бе деллад кортамукъа дала, аьлар цо, 20 мае Эвине йолаенна переговораш из дош къоастаде еш а я. Алжира дош къоастадара никъ Алжир ше къастар хилийтар дага а дохийта, Крим Белькасема аьлар, алжирски халкъо ше къастар кхетаду шийна деззача тайпара ший вахара да хила бокъо хиларца. Ше къастар бокъонца хилийтара алжирски халкъо ше доал де деза ший вахара, из дош дукхагІа бараш раьза хиларца къоастаде а деза.

Алжире бахача французски гражданий хьашташ лорадара эш яхаш бахьан а доахаш, Алжира территори екъа гІерта Франце доал деш дола гІозараш харц а даь, Крим Белькасема аьлар, иштта территори екъаро новкъарле ергья машар юхаоттабара, цунца кризисий кхерам а ба. Дерригача халкъах лаьца дола халкъ ше къастар къаман еррига территори а юкъейоагІаш хила деза. Халкъ ше къастара принцип алхха Алжира территоре цхьан даькъ тІа мара чакх ца яккха гІертар из принцип ца могаяр да.

Крим Белькасема белгалдаьккхар, дІахо а халкъ кортамукъа а ший лоІаме а хилара эша бокъонаш алжирски халкъа яла езаш хилар, иштта бокъонаш енначул тІехьагІа мара тІом дІабоаккхаш переговораш яра наькъаца машар оттабе йиш ца хилар. Тхона хетачох, аьлар цо, халкъ ше къастаро тха халкъага йиш хилийта еза бокъонца ший лоІаме хила.

Алжирски Республика ханна йола правительство алжирски халкъа йизза викал йолга дІа а хайта, Белькасема белгалдаьккхар, Алжирера колониальни режим дІаяккхаро шоай лоІамеи цхьатарра бокъонаш йолаши долча шинна а халкъа хьашташ лорадара ларда тІа Францеиеи Алжираи юкъе дика гІулакхаш оттара новкъостал дергхилар.

Журналистий хаттараштa жоп луш, Алжирски Республика ханна йолча правительства делегаце керте латтачо дІайовзийтар французски эскаро Алжире ю «наступательни операцеш» цхьан бетта совцаеш французски правительства цхьан оагІорахьа яьча решене хьакъехьа ший правительства лаьца позици. Алжира дош политически хьакъехьа къоастадалехь Алжира къам мукъадаккхара армега йизза капитуляци йитара тІаерзаяьча цу маневра чулоацам дІабовзийтар цо.

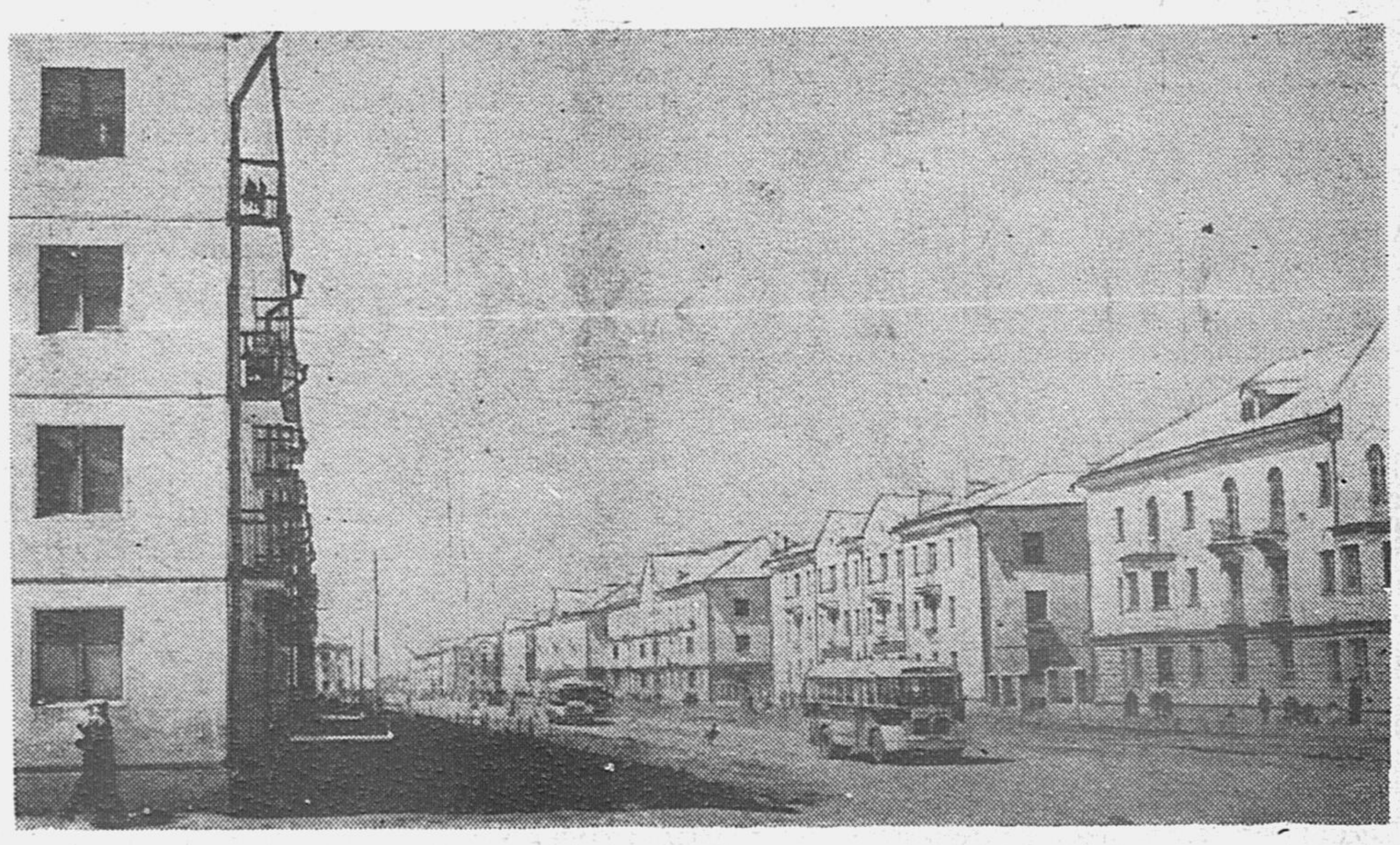

ЦЕЛИНОГРАД. Машара улица. Б. Клипиницера сурт. ТАСС фотохроника.

ХЬЕХАРХО СИЙ ДОЛАШ ГІУЛАКХ ДА

Институте деша ваха лаьрхІача эггара хьалхагІа къоастае еза дего дукхагІа къоабалъеш йола дешара заведени, цхьабакъда, вай Даьхенна малагІа кадраш эш а хьажа деза. Вай мехкарча дуккхача лакхехьарча заведенешта юкъе къаьстта моттиг дІалоац педагогически институташа. Дунен тІа эггара толашагІа йолча советски школенна эшаш бола, масса оагІорахьара образовани йолаш, политически дика кийчбаь бола хьехархой кийчбу цар.

КхоалагІа шу да Нохч-ГІалгІай Паччахьалкхен педагогически институте кердача, «Юххьанцарча образоване педагогикаи методикаи» факультето болх бу. Из факультет хьаеллача хана РСФСР просвещене Министерства лаьрхІадар цу факультете дешаш багІа дукхагІа бола кагирхойи мехкаройи нохч-гІалгІай къамах хила безаш хилар. Факультете я эрсийи нохч-гІалгІайи отделенеш. Цига кийчбу дика говзал, лакхехьара образовани йолаш бола юххьанцарча школай 1—4 классашта хьехархой. Масса оагІорахьара кхетам эц студенташа факультете. Лекцеш еш царна педагогикахи психологехи, кхыча факультеташка а санна, политэкономех, ССКП историех, хІанзарча эрсий меттах, бераштa долча литературах, арифметиках, сага анатомехи физиологехи, Іалам довзарах, эрсий метта, арифметика методиках, кхычарех. ЧІоаггІа терко тІайохийт хургболча хьехархошта къахьегама кхетамаш далара. Берригача студенташа мастерскешка балхаш ду. Цига Іомалу уж дахчахи металлахи хІамаш е, картонацеи каьхатацеи балхаш ду, книжкаш вІашагІа хетт, уж Іомалу гойтара пособеш кийчъе, барзкъаш тега, хІамаш яга.

ХІанз бола юххьанцарча школай хьехархой эстетически образовани йолаш хила беза. Цудухьа искусстваи музыкаи историех лекцеш еш студенташта, сурташ дехка, лепка е, фортепьяно е баян лакха, иллеш даха, дирижировани е Іомабу уж. Къаьстта чІоагІа терко тІайохийт физически кхетамаш далара: студенташа гимнастика, яйга атлетика ю, туризми спорти лелаю.

Институте юххьерча курсе деша болабелча денз школашка юххьерча классашта хьеха дикагІа бола хьехархой болча педагогически практике хул студенташ. Юххьанца цар зув хьехархочо болх мишта бу а дешархой оамалаш миштай а, хьехархоша шоашта тІадехка цхьадола гІулакхаш кхоачашду. ШоллагІча курсе болаш методистийи хьехархойи кулгалца дешархоштеи цар даьшта-ноаноштеи хьехам луш болх бу студенташа. 3—4 курсашка болча хана арифметика, эрсий меттала, Іалам довзара, физкультура, къахьегама урокаш тела Іомалу уж.

Дешара планах Іомадеча Іилмайл совгІа, нагахьа санна шоай безам бале, кхы а 1—2 предмет факультативно Іомаде йиш я студентий: библиотекай болх, доазол дехьара литература, домоводство, суртаи дахар.

Хьехархой, библиотекараш, воспитателаш болаш балхаш дечарна деша заочни отделени а я факультете.

Нохч-ГІалгІаех бола юххьанцарча классай хьехархой дуккха эш, уж кхоачамболлаш кийчбац Нохч-ГІалгІай АССР просвещене Министерства педогогически училищеи вІашагІъеххача курсашеи. Керда юллача политехнически школанна йоккха говзалаш йола хьехархой эш. Цудухьа тхой факультете деша хьех оаха нохчехи гІалгІаехи бола кагирхойи мехкарийи.

В. ГАРКУША,
факультета парторг.

Нийсача новкъа

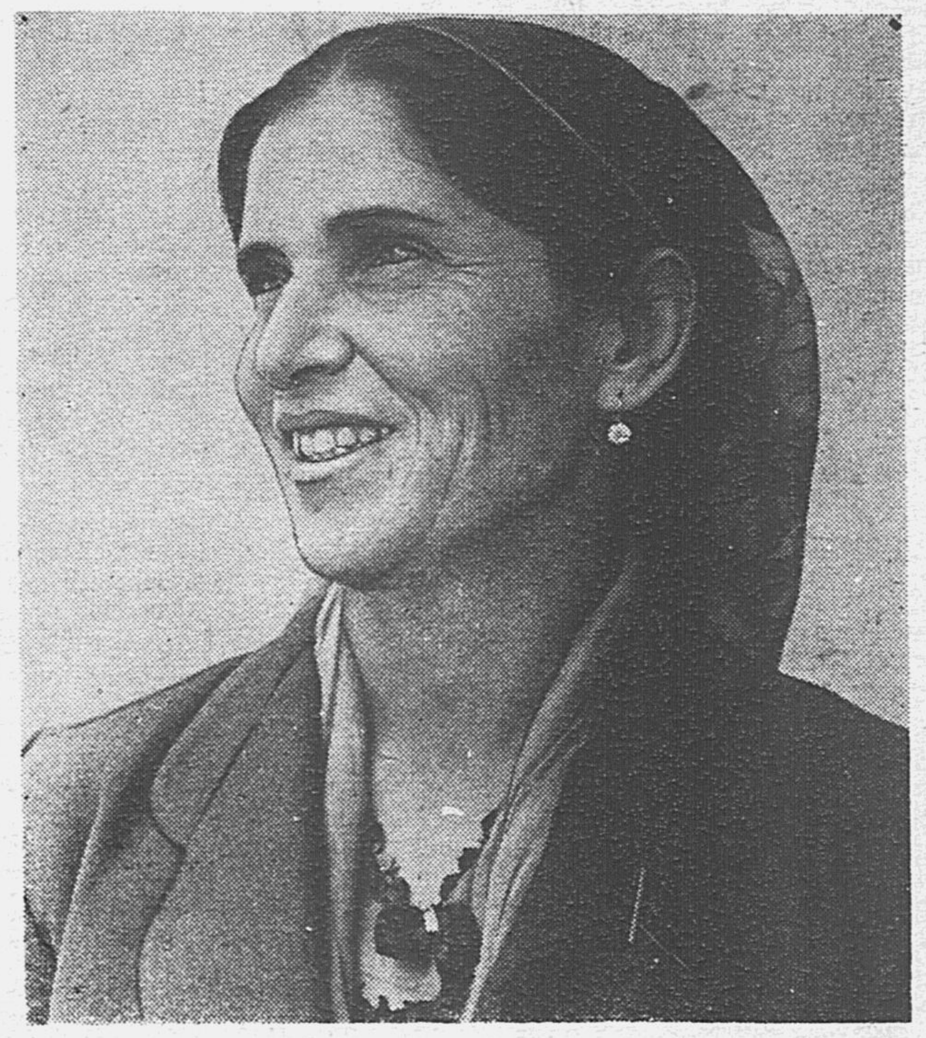

Зинайна массаза а цагадоагІа эггара хьалха Ачхой-Мартановски районерча Лермонтовски совхоза йиъалагІча отделене ше балха ена денош. 1957 шера дар из. ЧІоагІа уйла йора цо, мишта тІаэцаргья-хьогІ со кердача коллективо, яхаш. Доярка гІулакх Зинайна дика довзар, хІаьта а мича хов кердача моттиге болх дика вІаштІехьбаргбий. Цхьабакъда, дукха ха ялалехьа Зинай тІулакхаш дика дІадоладелар. Ферме массанена а сихха дІахайра керда доярка ший болх дика бовзаш а къахьегам дукха безаш а йолга. Цул совгІа, Зина новкъосташца чІоагІа безаме, коллектив дукха езаш яр. Цхьан дийнахьа Зинай доаханна уллув латтача доаханна гІулакх деш хинна доярка цамогаш хилар. НиззагІа чуяхийтар из Зинас, цун доахан шийна хьатІа а ийца, хІаьта кхыча дояркашкара новкъостал ца дехаш царна дика тІулакх а дир. Иштта цикача гІулакхашца белгалъяьлар доярка. Лоацщача хана боккъонцахьа дика ейзар из ферма болхлошта, хІаьта дукха ха ялалехьа массавар а цун сий де ваьлар. Балха ена ах шу даьлча совхоза сийлен Доска тІа яьккхар Зина хьокхаме къахьегар бахьан долаш. ХІара бетта кхоачашдора цо тІайица декхараш. Хьинаре къахьегарал совгІа, Зинас дика дакъа лоацар общественни вахара юкъе а. МоллагІа дале а шийна тІадилла гІулакх нийса чакхдоаккхар цо. Иштта дукха ха ялалехьа хьалха латтарий мугІаре яьлар Зина.

1958 шера совхоза къахьегамхоша Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла хержар Телхигова Зина. ЧІоагІа доаккхал дора цо иштта нах шийх тешарах. ДІахо йодача хана Зинас шийна къахьегамхоша тІадилла сий дола гІулакх нийса чакхдаккхар духьа кхы а чІоагІагІа къахьегар, хІаьта балхара яьлча общественни гІулакхаш леладора. Цо дика кхетадора хьалхашка латта чоалхане декхараш. Зина яцар ше дика къахьегарах тоъам беш. Ерригa ферма хьалха латтаргйолаш дола гІулакхаш вІаштІехьдоахар цо коллективаца дага а ювлаш. Кастта гучадаьлар Зина болх дика вІаштІехьбаккха карагІдоалаш йолга. 1960 шера совхоза кулгалхоша заведующелла хьожайир из. Цига а дикача гІулакхаща белгалъяьлар Зина. Дуккхаза хьалхара моттиг яккхарах Сийлен грамоташ а совгІаташ а тийлар цунна.

Иштта цІена дог долаш, къахьегам дукха безаш, боахама кулгалде карагІдоалаш Телхигова хилар бахьан долаш укх шера 5 марта из хержай юртарчеи районнии Совета депутаталла. ХІанз Зина ВаларгатІе яхача юрта Совета председатель я.

— ЧІоагІа бехктокхаме, чоалхане декхараш да тхона хьалхашка латтараш йоах Зинас. — Тоаде дезаш наькъаш да. Цул совгІа, хІанз кхашкара балхаш сихденнача хана чІоагІа терко еш да тхо тІаийца декхараш сихагІа кхоачашдара юртбоахама къахьегамхошта цахаддаш новкъостал лоттадергдолаш культпросветучрежденей болх вІаштІехьбаккхара. Къахьегамхой вахар тоадара низи хьинари ца кходеш къахьегаргда оаха.

А. МАРЦЕВ.

Исторически Іилмай кандидат

Грознерча къахьегама цІеча байракха орден лелаеча мехкдаьтта института марксизмаи-ленинизмаи кафедра воккхагІа вола хьехархо Василий Иванович Филькин Нохч-ГІалгІайчен партийни организацех йола материал Іомаеш, гулъеш вола дукха ха я. Иштта Іоаяь, бокъонца бакъ йола исторически материал я цо яздаьча «Советски Союза Сийлахь-боккха Даьхен тІом болча хана Нохч-ГІалгІай партийни организаце баь болх» яхача Нохч-ГІалгІай книжни издательства 1960 шера арахийцача книжка тІара яр. ТІом болча хана фронта новкъостал деш, моастагІа вохавара, Грознера мехкдаьтта промышленность дегІайоалаяра беррига низ оарцагІбоаккхаш Нохч-ГІалгІай партийни организаце баь болх ба автора ший книжка тІа хьахьекхар.

Дукха ха йоаццаш М. В. Ломоносова цІерахча Московски Паччахьалкхен университета исторически факультета Іилмай совета заседане «Советски Союза Сийлахь-боккха Даьхен тІом болча хана Нохч-ГІалгІай партийни организаце баь болх» яхача темах йолча ший диссертацена защита еш хилар В. И. Филькин.

Кавказе немецко-фашистски моастагІий бохабеш вай парте баь болх гойтара боккха лоархІам болаш материал я из диссертаци. Іилмай совето массава раьза а волаш исторически Іилмай кандидат яха Іилман степень хьожайир диссертанта В. И. Филькина.

С. СУЛТАНОВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Янкий империализм Латински Америке

Кубински революце Куба халкъ мукъадаьккха ца Іеш, США империализмана духьал ерригача Латински Америка халкъаша лоаттабеча къовсама фронт хьа а йийлар.

Революци хилалехьа Куба боккъалдар аьлча США ах колони яр. Мехка кертера рузкъа американски промышленнии финансовойи корпорацешта бе доаллар. Укх тІеххьарча итт шера, вешта аьлча американцаща оттаваьча къизача диктатора Батиста доал даьча хана Кубе доаккхаш хиннача дерригача шекарах 40 процент США корпорацешка кхоачар. Цу корпорацей доалахьа дар ерригача йоккхийча дІаьпІенехи хьайбаш доажадеча моттигехи 90 процент, общественни гІулакх деча ерригача предприятех 80 процент, лаьттагІа доалла рузкъа доаккха керттера моттигаш.

Америкаи Кубаи гІулакхашта юкъерча «кризиса» бахьанаш гучадоахаш, американски буржуазни журналиста Роберт Табера яздора: «1903 шера Кубински республика хьахиннача хана денз 1958 шера 31 декабре Батиста диктатура йохаялца йолча хана Куба массадолча даькъе ВІашагІкхийттача Штатий колони яр, политически а экономически а даькъе лоал оттаяьр из».

Кубински халкъ къиза доацадеш американски колонизатораша доккхий пайдаш доахача хана миллионаш бола кубинцаш меца а къе а бахар. Ер я массехк факт: миллион гаргга бола кубински кхалнахи бераши цІаккха а кога тІа хІама ца ювхаш бар; Куба ах миллион гаргга бола ахархой шурийи дулхеи чам фуб ца ховш бар; бахача нахах миллион совгІа бараш цІаккха а лорий новкъостал ца кхоачаш бар; бахача нахах кхоалагІа дакъа дешанза бар.

«Куба нах чІоагІа эгІазбахача хана, низ болча американски компанеша къахетам боацаш Куба ахархойи болхлойи боацабеш, эгІазбахача хана, массанена а ховш уж къа долаш къе бахача хана гІеттар Фидель Кастро» — яхаш ца доалаш мукІарло дир «Кепитл таймс» яхача газето.

Диктатор Батиста дІаваьккхари Кубе халкъа революци котъялари чІоагІа новкъа хилар Вашингтоне. Куба революционни правительства аграрни реформа яройи мехкара ерригa американски капиталовложенеш дІаяхарои кхы а чІоагІагІа дорхбир империалисташ. США доал ду гІозараш экономически блокада е, подрывной болх сихбе, Куба республикана духьал тІема агресси кийчъе доладелар. 1960 шера кубински контрреволюционерашта «совгІата» ше 100 эзар доллар луш, «Техас ойл компани» яхача американски мехкдаьтта компане председатела Огастес Лонга аьлар: «Кубе вай дукха капиталовложенеш я, цкъа воашка уж юхакхоачаргхиларга дог а доах вай».

США доал деча гІозараша Кубе леладу агрессивни гІулакхаш ерригача Латински Америке ший колониальни доал чІоагІде американски империализм гІертарца айхха дувзаденна да.

Латински Америка паччахьалкхенашка дуккха капиталаш а дахийта, цар финансашта, промышленноста, юрта боахама, арахьарча торговлена шоай тІахьожам а оттабаь, американски монополеша къахетам боацаш довха а довх, доаца а ду цу мехкий халкъаш.

Боккъалдар аьлча Венесуэла, Гватемала, Гаити, кхыдола Латински Америка мехкаш США йоккхача колониальни импере доакъош да. 25 шу хьалха Джавахарлал Неру яздаьд: «Географе учебниках е атласах мохк ший лоІаме хеталургба. Цхьабакъда, Іа кІоаргга бІарг лехкача гучадаргда хьона кхыча мехка мІараштa юкъе из боллаш хилар, е нийсагІа аьлча, цу мехка банкирийи предпринимателийи бе боаллаш хилар. Цу тайпарча ца гуш йолча имперена доал деш я Америка ВІашагІкхийтта Штаташ».

США имперена юкъедолхача Латински Америка мехкаша Іалаьмате боккха пайда лу американски монополешта. Алхха 1945—1959 шерашка Латински Америкера духхьаларча цхьан капиталовложенеех баьнна пайда 8 миллиард доллар гаргга ба. Къулбехьени Центральнии Америка мехкашка Къилбаседа Америка компанеша 30—40 процентага кхоачаш пайда ийбу. «Бонд энд Шер» яхача американски электрически компане ше Гватемале Іодиллача капиталах хІара шера 100 процент совгІа пайда ийбу. Американски монополеша эхь ца хеташ, къиза доал ду Доминикански Республике. Никарагуа, Латински Америка кхыча республикашка.

Къулбехьени Центральнии Америка мехкашка Іалаьмате дукха Іаламан рузкъа да, цхьабакъда, доазол дехьарча, къаьстта Къилбаседа Америкерча капитало ший бе деллад из, ший хьаштдолча тайпара пайда а ийбу цох. Къилбаседа Америка мехкдаьтта компанеша Венесуэлера 3,6 миллиард доллар совгІа пайда бихьаб. «Халкъа рузкъа духдувла хьаст а хинна дІаотта дезаш дола Венесуэла мехкдаьтта цу мехка бала а хинна дІаэттад»,— яхаш яздора «Пропоситос» яхача аргентински газето. Иштта из ала йиш я Чилерча цІастах, Перу, Боливе, Мексика рудни ресурсех, Центральни Америка дІадийнар дика хулача лаьттах.

«Юнайтед фрут компанех» оал ший тІоамараш ерригача американски континент чулоацаш тІаьхка «баьццара спрут» яха форда аькха да. Американски империализма экспансе моттигерча помещикашцеи капиталисташцеи цхьана чІоаггІа низІоткъам беш воча хьал тІа оввттадаьд Латински Америка халкъаш. Хадданза маьхаш лакхлу. БІаьш эзараш бола нах бе болх боацаш шераш доахаш ба. Городеи юртеи дуккха а дукхагІа бола къахьегамхой горингашка бах. ЧІоаггІа дукха лазараш а хул, нах а бов.

Іодаьча эзар берах 133 бер ла Латински Америке. Пхи шу ха ялалехь 55 процент бераш дов Никарагуа.

Латински Америка мехкашка дукха нах ба дешанза. Масала Никарагуа 60 проценти Гватемале 72 проценти нах ба дешар ца ховш.

США империализма гІаьра политико кьели моцали тІалоаттаю Латински Америка халкъашта. «Берригача нахах кхаь даькъах, ши дакъа, хІаьта цхьадолча Латински Америка мехкашка диъ даькъах кхо дакъа нах моцал йолаш ба... Шортта хІама долча цу континента вахара бакъдола сурт иштта да, из унзара дале а,— яхаш язду «Моцалах дола географи» яхача книжка тІа Бразиле Іилмахочо Жозуэ де Кастрос.

Ший эксплуатаце ах колониальни система лорае гІерташ, американски империализмо хьаллувц Латински Америка мехкий реакционни диктатораш—Трухильо, Самос, Бетанкур, Идигорос, кхыбараш а. Уж реакционни, марионеточни режимаш чІоагІа ца хиларо сатем боабу американски империалистий. «Коммунизмана духьал хилар духьа боккха лоархІам бола социальни хувцамаш ца хулийтача Латински Америка моттигерча правительстваша йІаьххача ханеи ка ца йоалаши лоаттабеча къовсамга ахча а герз а дІадахийтад вай», — чІоаггІа новкъа а долаш, йоах Уолтер Липпмана. Къилбаседа Америка монополей рупор долча «Уолл-стрит джорнэл» яхача газето кхераш дувц: касттача хана Перу, Эквадоре, Гватемале, Панаме, Сальвадоре, Гондурасе шоай Кастрош гучабала мег», яхаш.

Кубински халкъа а Латински Америка кхыча мехкий а юкъара моастагІа американски империализм я. Цудухьа шерра баьржаб «Куба я, янкеш бац» яха барт-цхьоагІон болам Мексике, Чиле, Панаме, Центральнии Къулбехьени Америка, кхыча мехкашка а. «Ерригача Латински Америка патриоташа Кубах вай халкъаш мукъадахара авангард лерхІ» аьннад Бразиле компарте генеральни секретара Карлос Престеса.

Революционни Кубацара наьха безам дегІабаро, США империалистически монополей низ-Іоткъамах мукъадаларах йолча идеяй нах тІаувзаш болча низо кхераю Вашингтон. «ВІашагІкхийттача Штаташта бола кертера кхерам Куба ше бац, из ба кхыйолча революцешта Кубах хьокхам хиларах бола кхерам»,— яхаш яздора дукха ха йоаццаш «Нью-Йорк таймс» яхача газето. Дика даь мукІарло да из!

Латински Америка мехкашка американски империализмана нах эгІазбахар тІа-тІа лакхлуш хилар юхасоцаде гІерташ, США доал деча гІозараша чІоаггІа дувц цу мехкашта шоаш ду «новкъостал». Боккъалдар аьлча из новкъостал колониальни политика керда герз да, Латински Америка мехкаш монополистически капитала хьашташта карадерзадара средство я из. Латински Америка мехкашта дала 500 миллион доллар къоастадергда аьнна Вашингтоно денна дош доашхаш, «Нью-Йорк таймс» яхача газето эхь ца хеташ яздора: «Новкъостал дара кердача программо Куба премьер-министра Фидель Кастро биллача новкъа баха Латински Америка хьаштдолча мехка бола безам дІабоаккхаргба, аьнна хет», яхаш.

«Нью-Йорк таймса» зийхьа ду уж лоархІамаш. Латински Америка халкъашта хІанз дика бовз «Къилбаседа Америка деча новкъостала бокъонца бола мах, из новкъостал юха а тетташ, цар тІа-тІа чІоагІагІа кхетаду Куба никъ янкий империализмана кІалхара халкъаш далара тІабода цаІ мара боаца никъ хилар».

Г. СЕЛЕЗНЕВ,
исторически Іилмай кандидат.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цІерахча кинотеатре
Йоккха зал — **«ЦІена сигале».**
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗІамига зал № 1—**«ЦІена сигале».**
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.
ЗІамига зал № 2 — Берий сеанс— **«Манана».** Долалу: 9, 11.
«ЦІена сигале». Долалу: 1, 3, 5, 7, 9.
ЗІамига зал № 3 — Берий сеанс — **«Де доацаш байнараш».**
Долалу: 9.15, 11.15.
«ЦІена сигале»: Долалу: 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.
29-ча мае денз Йоккха зал керда широкоэкранни фильм **«Ахканара отпускаш йола ха» «Сигале йита йолх морхаш».**

«Родина» яхача кинотеатре
Іан зал **«ЦІена сигале»:** Долалу: 11.10, 1.20, 3.30, 5.40, 7.50, 10.
Ахкан зал **«ЦІена сигале».** Долалу: 8.15.
«Кер-Оглы». Долалу: 10.10.

г. Грозне, Санаторная яхача улицагІа, № 11 вахача **Навитный** Николай Яковлевича Нохч-ГІалгІай АССР, Урус-Мртановски района, Вет. лечебнице яха **Путникова** Зинаида Ивановна ше йитарах дола дош суде деннад.

Дош дувцаргда Урус-Мартановски района халкъа судо.

СЕРДАЛО
4-гІа оагІ, 28 май, 1961 шу.

РЕДАКЦГ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктоккхама секретарг — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цІерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03085. Заказ № 3125.